

Balans mellan estetiskt – praktiska och teoretiska ämnen i grundskolan

För optimal inläring och utveckling av hjärnans alla resurser

Barbro Thörnqvist Gottschalk & Elinor Andersson

VT 2009

Examensarbete inom lärarutbildning VAL, 15 hp
Institutionen för Estetiska ämnen, Umeå Universitet

Abstrakt

Syftet med vårt examensarbete var att söka efter motiveringar som belyser de estetiskt - praktiska ämnens bidragande del för en allsidig utveckling av hela hjärnan. Vi ville undersöka rektorernas syn på balansen mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen, samt hur de ser på elevers kunskapsinläring. Vi använde oss av litteraturstudier och enkätfrågor i vårt arbete. Vi har även följt mediadebatten för att kunna spegla samhällets syn på skolfrågor inom ämnet. En enkätundersökning genomfördes med rektorer i grundskolans senare del. Vi ville ta reda på rektorers uppfattning av en balanserad undervisning kontra kraven på godkänt betyg i svenska, engelska och matematik som ger behörighet till gymnasiet. Två tredjedelar av de tillfrågade rektorerna ansåg att deras skolor hade balans mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen, medan en tredjedel menade att det fanns en obalans. Alla tyckte att det var viktigt att skolan kunde erbjuda en balans mellan dessa ämnen. Lite mer än hälften av de tillfrågade tyckte att de var insatta i/visste något om hjärnans inlärningsprocess och minnesfunktion. Rektorerna ansåg att det fanns en statusskillnad mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen. Vad som också gick att utläsa från enkätresultatet var att rektorerna ser med oro på den skolpolitiska utvecklingen där kraven på mätbara kunskaper ökar på bekostnad av de estetiskt - praktiska ämnena.

Sökord

Allsidighet, kreativitet, kunskapssyn, samhällssyn

Innehållsförteckning

1.0 INLEDNING.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Definition av begrepp	5
1.3 Syfte	5
1.4 Frågeställningar	5
2.0 LITTERATURGENOMGÅNG: BAKGRUND, FORSKNING OCH STYRDOKUMENT	6
2.1 Fysiologisk och psykologisk forskning	6
<i>Hjärnan</i>	7
<i>Fantasi som uttrycksmedel</i>	8
<i>Rörelse i pedagogisk verksamhet</i>	8
<i>Övertryck på hjärnan</i>	9
<i>Emotionellt lärande</i>	10
<i>Kreativitet som livshållning</i>	12
2.2 Sociokulturell forskning	12
<i>Kvalitet på estetisk verksamhet i skolan</i>	13
<i>Vad är hållbar utbildning</i>	16
<i>Uttrycksformer</i>	16
<i>Språket som uttrycksmedel</i>	17
2.3 Människosyn och kunskapssyn	19
<i>Den traditionella kunskapssynen</i>	19
<i>Den föränderliga kunskapssynen</i>	20
2.4 Skola för bildning och Lpo 94	20
<i>Läroplanskommitténs förslag till mål och riktlinjer för kursplaner och timplaner</i>	20
<i>Skolans syn på kreativitet för kunskapsutveckling</i>	21
<i>Vad säger läroplanen om allsidighet i undervisningen</i>	21
<i>Utveckling av alla sinnen</i>	21
<i>God miljö för utveckling och lärande</i>	22
<i>Mål att uppnå i grundskolan</i>	22
<i>Om läroplanen</i>	22
2.5 FN's barnkonvention, Världskommissionen och EU's Nyckelkompetenser	23
<i>FN's konvention om barnets rättigheter</i>	23
<i>Världskommissionens syn på kreativitet</i>	23
<i>EU's Nyckelkompetenser</i>	24

3.0 METOD	25
3.1 Urval.....	25
3.2 Procedur.....	26
<i>Bortfall</i>	26
<i>De forskningsetiska principerna</i>	27
3.4 Reliabilitet	27
4.0 RESULTAT OCH ANALYS.....	28
4.1 Resultat och analys fråga för fråga.....	28
5.0 DISKUSSION.....	44
5.1 Metoddiskussion.....	44
5.2 Analys och diskussion över våra frågeställningar	45
<i>Hur ser skolledare på kunskapsinlärning</i>	45
<i>Har skolan balans mellan estetiskt – praktiska och teoretiska ämnen</i>	47
5.2 Slutsats	48
5.3 Förslag till vidare forskning.....	49
6.0 KÄLLFÖRTECKNING	50
<i>Tryckta medier</i>	50
<i>Internet</i>	52
<i>Figurförteckning</i>	54

BILAGOR

Bilaga 1: Missivbrev

Bilaga 2: Rektorsenkät

1.0 Inledning

Vi vill inleda med att presentera olika synsätt på skolans verksamhet som det debatteras om i media. Utifrån dagens politiska diskurs kring skolan och upplevelser från skolans insida har uppsatsens innehåll och frågeställning vuxit fram. Den politiska trenden, att vissa kompetenser och ämnen värderas högre än andra, påverkar skolans undervisning och elevernas potentiella utveckling.

1.1 Bakgrund

Vi arbetar med ämnena bild och slöjd i år 3-9 i grundskolan. Då undervisningen bedrivs inom ett brett åldersspann har vi också förmånen att undervisa nästan alla barnen inom grundskolans ram. Här träffar vi dagligen på elever med olika förutsättningar, inte bara med tanke på ålder och kön, utan också variationer av egenskaper och fallenhet. Eleverna har olika förmågor och färdigheter vilket gör dem till unika människor. Några är duktiga på att arbeta med händerna medan andra är bättre på att lösa logiska problem.

Håkan Eriksson, expert i neuropsykologi, har åsikter om den svenska skolans nya inriktning. ”Vi bevittnar en snabb förändring i synen på människors värden, när folk indoktrineras att så ensidigt ha teoretisk kompetens som måttstock”¹. Eriksson tar ofta svagpresterande elever i försvar och tycker att skolan inte enbart har skyldigheten att tillhandahålla framtidsinriktade och marknadsanpassade utbildningar. Den måste också skapa villkor som ger även de svagaste ett rimligt mått av framgång och förutsättningar att utveckla självförtroende och drägliga liv. Jämlikhet ska eftersträvas men kan aldrig bli total. Människovärdet däremot måste alltid respekteras².

En ny läroplan och kursplan för grundskolan håller på att utformas, men hur kommer dessa att se ut? Gymnasieutredningens har lagt fram ett förslag där estetiska ämnen inte längre ska vara obligatoriska på gymnasiet. Detta motiveras med att eleverna ska ges möjlighet till

---

¹ Eriksson, Håkan (1997). *Systematiskt förakt för svaga elever*. Tillgänglig på: http://www.halcon.se/debatt_skola_syst.html (090307).

² Ibid.

ytterligare fördjupning inom karaktärsämnena och därmed en ökad yrkesförberedelse. Det gör att vissa av de ämnen som i dag fungerar som kärnämnen måste få ett mindre utrymme. Istället för obligatoriska kurser i bild och musik kommer valbara kurser att erbjudas³. I ett remissvar från Kungliga musikhögskolan (KMH) kommenteras gymnasieutredningens förslag:

KMH tror på ett samhälle som formar sin kultur till stor del i skolan, med hjälp av en kulturell fostran, ett problembaserat lärande och möjlighet att använda såväl språkliga som estetiska uttrycksformer. KMH kan inte finna att denna gymnasieutredning påverkats av forskning om estetiska läroprocesser. Vi anser att det skall finnas ett ämne som tar ansvar för att gymnasielevens tränas i kreativt tänkande och får möjlighet att uttrycka sig på något annat sätt än verbalt.⁴

Även ledare för svenskt arbetsliv vill värna om skolans uppgift att utveckla det kreativa tänkandet. Anders Källström, Vd Västsvenska Industri- och Handelskammaren, har skrivit en debattartikel som kritiserar grundskolan för att vara vänstervriden, och då menar han att för stor fokus ligger på ämnen som bearbetas av den vänstra hjärnhalvan. ”Vänster hjärnhalva är bokligt inriktad medan den högra är erfarenhetsbaserad”⁵. Källström beskriver vidare vad han efterlyser ”Givetvis krävs det goda kunskaper om Hallands åar, böjning av oregelbundna verb och om hur Sverige styrs. Men lika viktigt är det att eleverna redan i skolan får en bättre förmåga att använda dessa kunskaper”⁶. När man i skolans olika stadier fokuserar på fakta och insikt, efterfrågar företagen tillämpning och resultat. Man måste kunna använda språket i förhandlingar, veta hur köpbeteendet förändras beroende av de dofter som sprids i en butik eller hur man kan skapa en kreativ dynamisk arbetsmiljö. Detta tycker Källström är goda argument för att skolan borde bli mer inriktad på att ta till vara de egenskaper som hör till den högra hjärnhalvan. Artikeln pekar också på hur dagens skola gör det svårt för elever som har mer praktiska, estetiska eller uppfinningsrika egenskaper. Utbildningen är inte anpassad efter deras förutsättningar, vilket gör att de lär sig mindre i skolan än vad de skulle kunna göra.

---

³ Utbildningsdepartementet, Statens offentliga utredningar (2008) *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola*, SOU 2008:27. Tillgänglig på: <http://www.regeringen.se/sb/d/10005/a/101587> (090501)

⁴ Kungliga musikhögskolan (KMH) (2008) *Remiss av Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola*. Tillgänglig på: <http://www.amatorkultur.nu/document/Remissvar%20KMH%20gymnasieutredningen.pdf> (090503)

⁵ Källström, Anders (2008). *Svensk skola är alldeles för vänstervriden*. Tillgänglig på: <http://www.aftonbladet.se/debatt/article2287855.ab> (090408)

⁶ Ibid.

”För att de ska förberedas så bra som möjligt för arbetslivet, måste de i högre grad än idag lära sig med höger hjärnhalva”⁷.

Med en ny läroplan i antågande förs våra tankegångar vidare till hur den svenska skolan som är på väg att bli en treämnesskola. Begreppet treämnesskola diskuteras i Anders Marners⁸ och Hans Örtegrens⁹ bok, *En kulturskola för alla*¹⁰, och syftar på svenska, engelska och matematik, de tre ämnena som ger behörighet till att studera vidare på gymnasieskolans nationella program. För att elever skall ta sig in på ett nationellt program så satsas extra mycket resurser just i dessa tre ämnen. De estetiskt - praktiska ämnen blir ständigt ifrågasatta och får en alltmer krympande tillvaro, vilket oroar oss. I *En skola för bildning* står det, ”skollagen betonar att elevernas harmoniska utveckling skall främjas. Detta innebär att elevernas olika anlag – intellektuella, praktiska, fysiska och konstnärliga – måste få utvecklas allsidigt”¹¹.

Ett exempel som visar på hur skolan kan arbeta mer allsidigt är projektet, Gården som pedagogisk resurs (GSPR), som Lantbrukarnas Riksförbund driver (LRF)¹². GSPR bygger på att lärande kan ske på ett mer levande sätt än i skolbänken, och gynna fler elevers lärande. Gården med ett levande lantbruk är en god plats för lärande genom sin mångfald och variation av uppgifter. Gården bidrar även med värdefulla inslag som inte är teoretiska, som bland annat möjligheter att utveckla relationer både till människor och djur, fysiskt arbete och samarbete. Projektets pedagogiska tanke är hämtad från Carla Hannaford, neuropsykolog och filosofiedoktor. I boken *Lär med hela kroppen: inläring sker inte bara med huvudet*¹³ förklarar Hannaford hur inläring, tankar, kreativitet och intelligens inte bara är processer

---

⁷ Källström, Anders (2008). *Svensk skola är alldeles för vänstervriden*. Tillgänglig på: <http://www.aftonbladet.se/debatt/article2287855.ab> (090408)

⁸ FD, Docent, lärarutbildningen Umeå Universitet

⁹ FD, Universitetslektor, lärarutbildningen Umeå Universitet

¹⁰ Marnar, Anders & Örtegren, Hans (2003) *En kulturskola för alla, estetiska ämnen och läroprocesser i ett mediespecifikt och medieneutralt perspektiv*. Myndigheten för skolutveckling, Stockholm, Liber distribution.

¹¹ Utbildningsdepartementet (1992). Huvudbetänkande av Läroplanskommittén. *Skola för bildning*. Stockholm. Allmänna Förlaget. s.60

¹² Lantbrukarnas riksförbund (LRF) (2004). *Gården som pedagogisk resurs*. Tillgängligt på: <http://www3.lrf.se/regionalt/vast/skolkontakt/> (090524)

¹³ Hannaford, Carla (1997). *Lär med hela kroppen: inläring sker inte bara med huvudet*, Jönköping, Brain Books

som försiggår i hjärnan utan i hela kroppen. Förnimmelser, rörelser, känslor och hjärnans inneboende funktioner finns grundlagda i kroppen. Kropp och själ, tanke och sinnesfornimmelser existerar i ett enda sammanhang. Därför kan vi heller aldrig resonera som om de vore skilda ting¹⁴. En annan politisk tendens blir synlig genom moderaternas förslag att lägga in pedagogisk verksamhet för förskolans tidigare åldrar.

Moderaterna vill kunskapsreglera förskolan; En pedagogisk förskola är särskilt viktig för barn med dyslexi samt att det motverkar socioekonomiska skillnader. Vi moderater vill därför att den allmänna förskolan ska omfatta barn från 3 år istället för 4 år som det är idag¹⁵.

Detta har gjort att Matti Bergström, professor i neuropsykologi vid Helsingfors universitet, har lagt sig i debatten på politikerbloggen¹⁶. Där kan man läsa följande;

Barn måste få vara barn. Leva i sin fantasi, skapa världar till vilka vuxna och vuxnas krav inte har tillträde. Barnet – barnhjärnan måste ha rätt att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. Däri ingår bland annat ett dagligt och stundligt pendlande mellan ordning och kaos, konstruktion och destruktion. Bara så skapar sig barnets hjärna den färdighet som även den vuxna människan – och mänskligheten – är så beroende av, och har så stor glädje av, nämligen kreativiteten¹⁷.

Bergström är kritisk mot skolpolitiken som pressar allt yngre barn med större informationstryck. ”Att ålägga även de minsta förskolebarnen med kunskapskrav, är ett våldförande på barnhjärnan och dess viktigaste funktioner”¹⁸. Här hänvisar han till sin forskning som säger att ett allt för högt kunskapstryck på hjärnan kan ge bestående skador på hjärnbarken¹⁹, vilket vi återkommer till i nästa kapitel. Sammanfattningsvis vill vi med uppsatsen lyfta fram barnets rätt till valmöjligheter och variation i undervisningen, på vikten av att ge barnen en bred utbildning som tar vara på alla hjärnans resurser och på så sätt öppnar upp barnets sinne för en vidare, större utveckling. Vi ser vår uppsats som ett bidrag i debatten om de estetiskt - praktiska ämnens existens i dagens skola

---

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Schlingman, Per (2008) *Grunden till en bra skola läggs tidigt*. Tillgänglig på: http://www.moderat.se/web/Grunden_till_en_bra_skola_laggs_tidigt.aspx (090503)

¹⁶ Politikerbloggen. Startad av Niklas Svensson 2006. Sedan 2007 är Politikerbloggen av en del av TV4-nätverket. Politikerbloggen är en politiskt oberoende och granskande nyhetsajt för samhällsintresserade, politiker och journalister.

¹⁷ Bergström, Matti (2008) *Kunskapstyngd skolpolitik är direkt skadligt för hjärnan*. Tillgänglig på: <http://www.politikerbloggen.se/2008/04/07/8644/> (080407)

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Bergström, Matti (1995) *Neuropedagogik, en skola för hela hjärnan*. Borås. Wahlström & Wistrand

1.2 Definition av begrepp

Man kan diskutera huruvida ”estetiskt - praktiska ämnen” är ett korrekt benämning i detta sammanhang. Enligt LUT:s (Lärarytbildningsutredningen) resonemang beror uttrycket, ”estetiskt - praktiska ämnen” på en redaktionell felskrivning eller som en feltolkning av ordkombinationen. LUT rekommenderar istället att man ska använda sig av benämningen ”praktiska ämnen och estetiska ämnen”²⁰. Vi tycker att den benämningen ger uppsatsen ett haltande ordflöde och har fortsättningsvis valt att använda oss av benämningen ” estetiskt - praktiska ämnen”. I uttrycket ”estetiskt - praktiska ämnen” innefattar vi: bild, slöjd, musik, hem- och konsumentkunskap, samt idrott och hälsa.

1.3 Syfte

I dagens teoretiskt präglade skola känns det viktigt att kunna bemöta ifrågasättanden av de estetiskt - praktiska ämnenas relevans med väl befästa argument. Vi söker efter motiveringar som inte bara belyser estetiskt – praktiska områden som framtida yrkesmöjligheter, utan vi vill lägga diskussionen på ett djupare och mer grundläggande plan.

En rektor har inflytande över hur skolan arbetar och har ett pedagogiskt ansvar för skolans verksamhet. Studiens syfte är att undersöka grundskolerektorernas inställning till skolans balans mellan teoretiska och estetiskt – praktiska områden. Vi vill undersöka skolledares syn på elevers lärande och jämföra den med en vetenskaplig översikt av aktuell forskning kring hjärnans kapacitet och inlärningsfunktion. Utifrån litteratur och ledande forskning vill vi bilda oss en uppfattning om vilken kunskapssyn som kan gynna eleverna mest.

1.4 Frågeställningar

Hur ser skolledare på kunskapsinläring?

Har skolan balans mellan estetiskt – praktiska och teoretiska ämnen?

---

²⁰ Emanuelsson, Bo (1990) *Musik i skolan. Musikämnets didaktik i historisk belysning*, Lund, Studentlitteratur

2.0 Litteraturgenomgång: bakgrund forskning och styrdokument

I detta kapitel presenterar vi baskunskaper om hjärnans förutsättningar för inläring. Vi utgår från primaternas tidiga kunskapsbehov till hur dagens människor måste kunna orientera sig i informationssamhället. Forskningen kring lärande behandlas i två grupper: fysiologiskt och psykologiskt samt sociokulturellt. Vi behandlar också svenska och internationella styrdokument.

2.1 Fysiologisk och psykologisk forskning

Howard Gardner, professor i pedagogik och medicin har introducerat en teori om att det finns multipla intelligenser i alla människor, representerade i olika grader. Det är inte bara det verbala och logiskt matematiska tänkandet som är viktigt för människans förmåga att uträtta något i livet²¹. Enligt Gardners teori om spatial intelligens har den förankring i människosläktet sen lång tid tillbaka. Spatial intelligens kan också förklaras som förmågan att uppfatta den visuella världen. Man kan ha nytta av den spatials intelligensen när man ska hitta vägen, känna igen föremål och miljöer. Förmågan kan också användas i en upplevelse av spänning, balans och komposition som påverkar våra intryck av målningar och skulpturer. Dessa sidor bidrar till uttryckskraften i konstnärlig framställning, ett specialområde för till exempel konstnärer. Schimpansernas förmåga att tänka, dvs. skapa mentala bilder av vad som händer om man t.ex. sätter ihop två pinnar var en viktig del av apornas överlevnad. Att samla föda, jaga och hitta i arktiska områden, är för nomaderna starkt förknippad med spatial intelligens²².

Matti Bergström, delar in hjärnans resurser i tre olika former; kraften, kunskapen och värdet. Kraften är den resurs som utvecklas först och den dominerande hos det nyfödda barnet vilket bl.a. ger sig i uttryck genom fysisk aktivitet som grimaser, kroppsliga rörelser och reflexer. Den andra resursen som utvecklas kommer i form av kunskap. Kunskapsresursen mognar

---

²¹ Gardner, Howard (1994). *De sju intelligenserna*, Jönköping. Brain Books AB

²² Ibid.

relativt sent hos barnet. Den tredje och sista resursen är värdet, förmågan med vilken vi väljer just den kunskap och mängd vi behöver för varje specifik situation. Värderingsförmågan mognar sist av de tre kraftresurserna och är starkt förknippad med de estetiskt - praktiska ämnena. Om vi vill träna hjärnan på bästa sätt måste alla de tre resurserna tillgodoses²³. Hjärnan anses inte ha mognat färdigt förrän i 25-årsåldern²⁴.

Hjärnan

I *Studieteknikhandboken*²⁵ förklarar Mattias Kellquist och Rose-Marie Lundin att hjärnans förmåga stimuleras och förbättras ju mer den används. När man fått förståelse för hur hjärnan fungerar så kan man utarbeta olika metoder som underlättar inläring och ökar minnets lagringskapacitet. Hjärnan arbetar framförallt med bilder och associationer, det är dessa som måste utvecklas för att vi ska minnas bättre. Minnet klarar helheter och bilder bättre än ord. Dessa helheter överförs i språkliga symboler när vi pratar. Hjärnan sägs bestå av två hjärnhalvor. Till den vänstra härleds logiska egenskaper som att tala, räkna, skriva och analysera. Den högra beskrivs som mer konstnärlig, den ser, använder sin fantasi och föreställningsförmåga. Kellquist och Lundin har gjort en förenklad uppdelning av hjärnans arbetsuppgifter och vad respektive hjärnhalva har hand om. Enligt forskningsrön som refereras av Kellquist och Lundin (1997) tillhör även språket till viss del höger hjärnhalva.

Vänster hjärnhalva

Logik
Ord
Siffror
Språk
Analys
Läsning
Skrivning

Höger hjärnhalva

bilder
drömmar
rytm(dans)
fantasi
helheter
dimensioner
färger

Figur 1. Tabellen visar de två hjärnhalvornas arbetsområden²⁶

---

²³ Bergström, Matti (1992) *Barnet – den sista slaven*, Malmö. Brain Books AB

²⁴ Lagercrantz, Hugo (2009) *Baby Brain*, SOMA nr. 0109 Medicin i samtiden. Ett magasin från Karolinska universitetssjukhuset

²⁵ Kellquist Mattias. Lundin Rose-Marie (1997) *Studieteknikhandboken*. Tredje upplagan. Stockholm; Svenska studieteknik förlaget. Kunskapsförlaget

²⁶ Ibid. S. 11

För att nå bästa resultat i lärande måste man låta de båda hjärnhalvorna samarbeta. I hjärnbalken sänds budskap fram och tillbaka mellan halvorna. ”Den traditionella skolundervisningen motarbetar den kreativa högra hjärnhalvans funktioner genom att enbart inrikta sig till den analytiska vänstra. I själva verket har vi lättare att minnas former och färger än tryckta ord”²⁷.

Fantasi som uttrycksmedel

För att hjärnan ska arbeta med full kapacitet måste, enligt Kellquist och Lundin, vänster och höger hjärnhalva samarbeta. Exempel på detta är de stora vetenskapsmännen Einstein och Leonardo da Vinci. De utnyttjade båda sina hjärnhalvor för att skapa sina stora verk, uppfinningar och upptäckter. När Einstein kom på relativitetsteorin dagdrömde han om att han satt på en solstråle och observerade hur omgivningen tedde sig utifrån sitt nya perspektiv. Han märkte att när han färdades med ljusets hastighet så verkade det som om tiden stod stilla. Einstein sa själv att det var genom hans fantasi som hans logik utvecklades.²⁸ I Leonardos anteckningar har man funnit många bilder av uppfinningar och målningar som planerades som arkitekturritningar. Leonardo och Einsteins uppfinningar och stora verk skapades sannolikt av högra hjärnhalvan och utarbetades med den vänstra. Hjärnans potential kräver att man ser möjligheter att utveckla båda sidor lika mycket för att hitta motivation till att öka såväl kunskaper som färdigheter.²⁹

Rörelse i pedagogisk verksamhet

Sinnesintryck och muskelrörelser är en del av personligheten, som i sin tur är en del av tillvaron som helhet. Vi känner med hjärtat, vi vill med händerna och vi förstår med huvudet. Barnens inre och yttre värld hänger ihop och måste hjälpas till samordning genom arrangerade aktiviteter. Egidius (2000) lyfter i sin bok *Pedagogik för 2000-talet*³⁰ fram Maria Montessoris pedagogiska åskådning som säger att muskelaktivitet bör tränas i lika hög grad som känsel, förstånd och känsla samt att fantasi och rörelser ska ingå i pedagogisk verksamhet i förskolan.

---

²⁷ Ibid. s. 11

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

³⁰ Egidius, Henry(2000). *Pedagogik för 2000-talet*. Falun. Natur & Kultur

Övertryck på hjärnan

Matti Bergström menar att det finns ett optimalt tryck där hjärnan arbetar som bäst och är som mest effektiv i sin förmåga att behandla information och lösa problem³¹. Med tryck menas den mängd av information som hjärnan kan ta in. Om belastningen är för låg eller för hög försämras förmågan. Hos djur kan man vid mätning av hjärnbarkens tjocklek konstatera en relativ förtunning vid högt och lågt tryck.

Man kan anta, att då barnen enligt teoretiska beräkningar inte tål så höga tryck som fullvuxna, så ligger dessa barn i den moderna skolan med för hög inmatning av kunskap, över toleransgränsen. Detta skulle betyda att hjärnan inte växer till sin fulla tjocklek, som den skulle göra vid lägre tryck. Om än inte direkta bevis finns för detta hos barnen, visar vissa symtom på bristning i kunskapsolerans, att så är fallet.³²

Symtomen visar sig i form av bristande koncentrationsförmåga och iakttagelseförmåga, det blir svårare för barnet att dra slutsatser av det hon/han arbetat med, kreativiteten sjunker. Barn i detta tillstånd vill gärna få tydliga instruktioner utav vuxna, t.ex. lärare eller föräldrar. Barnen vill veta exakt vad som ska göras och hur, istället för att reflektera och tänka själva.

Bergström beskriver vilka krafter hjärnan besitter och hur dessa krafter, i första hand kaos och ordning, samverkar³³. Han vill ge riktlinjer för en skola för hela hjärnan, och kritiserar skolan för att vara ensidigt inriktad på att ge hjärnan kunskaper i form av information och teori samtidigt som den försummar förmågan att använda denna kunskap. Något som Bergström starkt uttrycker i sina skrifter är hur viktigt det är att barnet i unga år får leka och inte uppfostras alltför kunskapsinriktat. ”Att förtidiga den nutida kunskapskolan skulle ur neuropedagogisk synpunkt vara ödesdigert för barns utveckling”³⁴. Ett sidospår som också pekar på hur viktig barns lek är, kan man läsa om i *Scientific American MIND* (en amerikansk vetenskaplig tidskrift). Efter intervjuer med 26 dömda mördare kunde man finna två gemensamma nämnare: De kom alla från våldsamma familjer, och de hade aldrig fått leka som barn³⁵.

---

³¹ Bergström, Matti (1992). *Barnet – den sista slaven*, Malmö. Brain Books AB

³² Ibid s. 27

³³ Bergström, Matti (1995) *Neuropedagogik, en skola för hela hjärnan*. Borås. Wahlström & Wistrand

³⁴ Bergström, Matti (1992). *Barnet – den sista slaven*. S. 70

³⁵ Wenner, Belinda (2009). The serious need for play, *Scientific American MIND*, Volume 20, number 1, February/March 2009. S. 23

Emotionellt lärande

Robert Sylwester, professor i pedagogik vid Oregons universitet, vill komma bort ifrån vad han kallar ”pseudovetenskapliga modeflugor”³⁶ och då menar han ”spillet från forskningen om hjärnhalvorna”³⁷. Sylwester pekar på den senaste hjärnforskningen som visar att hjärnan stimuleras av starka kontraster, nya inslag och känsloladdade situationer. Vi lär oss helt enkelt bättre och kommer bättre ihåg det som vi förknippar med starka känslor. Detta kallar han för emotionellt lärande.

Sylwester menar att hjärnan vill ha nyhet och omväxling. Vi slutar att uppmärksamma det som innebär ensidig stimulering. En nervcell i hjärnan vänjer sig alltså vid ensidig stimulering och slutar reagera, detta gäller också för hjärnan som helhet. I motsats till ensidig undervisning stimuleras hjärnan av undervisning med starka kontraster, och som väcker känslor. Att mekaniskt och känslolöst lära sig att behärska olika saker minskar elevernas aktiva uppmärksamhet på inlärningsprocessen. Sylwester kritiserar skolan för att inte undervisa hela eleven, utan att alltför stor fokus ligger på utvecklingen av mätbara förnuftskvaliteter³⁸. Detta stämmer mycket väl in på regeringens politik där mätning av kunskap ska ske genom nationella prov i 12 ämnen, svenska, engelska, matematik, biologi, fysik, kemi, teknik, geografi, historia, religionskunskap, samhällskunskap, franska, tyska och spanska³⁹.

Skolan har länge, enligt Sylwester, tenderat till att mäta elevernas faktakunskaper och inte deras emotionella status. Speciellt vid lågkonjunktur görs nedskärningar i svårsmätbara undervisningsområden t.ex. de estetiska ämnena, som har större betoning mot känsla. Sylwester har satt upp sex teman på goda pedagogiska förhållningssätt⁴⁰. Gemensamt för dessa teman är att mycket kretsar kring elevernas känslor och hur eleverna kan ha nytta av de estetiskt - praktiska ämnena och av kulturella inslag i undervisningen. Nyttan kan både bestå i att kunna ta till sig kunskaper på ett bearbetande, förståande sätt, och i den meningen att eleverna kommer i kontakt med sina egna och andras känslor. Detta resonemang ligger nära det som Bergström presenterar i sina böcker.

---

³⁶ Sylwester, Robert (1997) *En skola för hela hjärnan*. Falun. Brain Books. S.13

³⁷ Ibid. S.13

³⁸ Ibid.

³⁹ Skolverket (2007). *Nationella prov i alla ämnen*. Tillgänglig på: <http://www.skolverket.se/sb/d/1270/a/9116> (090503)

⁴⁰ Ibid.

Sylwester beskriver även hur lärarna tenderar att lägga mer tid och energi på att förmedla ny information och lägga mindre på att använda denna kunskap i sociala problemsituationer som diskussioner, spel, simuleringar, rollekar, berättelser, musik och konst⁴¹. Detta är vad Anders Källström, Vd Västsvenskan Industri- och Handelskammaren, också efterfrågar, i den tidigare citerade debattartikeln⁴².

En annan faktor som torde påverka vår inlärningsförmåga är det mentala tillståndet. Om inläringen ska underlättas är det en fördel om hjärnan är avslappnad. Ett bra sätt att uppnå detta tillstånd är att ha roligt och variera sättet att inhämta kunskap, för hjärnan vill inte arbeta ensidigt. Dessa forskningsresultat kan man läsa om i artikeln Brains Rule i den medicinska tidskriften *The Neuroscientist*⁴³. Detta står i stor kontrast till hur flickorna i BRIS rapporten 2009⁴⁴ upplever sin skolsituation. De uttrycker att det är ett högt tryck på att vara duktig i skolan, och det är en skam att vara svag. Brisombudet Ulla Jensen uttalar sig enligt följande: ”måste vi inte fråga oss vilket samhälle vi formar om vi inte tillåter unga människor att misslyckas ibland? – Vi skapar individer som känner förakt för svaghet. Och det vet vi vad det leder”⁴⁵. Speciellt flickor har krav på sig själva att ständigt prestera maximalt. Många elever tror inte att de har någon framtid om de inte har toppbetyg i allt. Trycket på unga människor att planera och fatta beslut om livet på längre sikt är ofta övermäktiga. Stressrelaterade kontakter med BRIS har ökat i omfattning 5,9 procent från föregående år.

---

⁴¹ Skolverket (2007). *Nationella prov i alla ämnen*. Tillgänglig på: <http://www.skolverket.se/sb/d/1270/a/9116>

⁴² Källström, Anders (2008). *Svensk skola är alldeles för vänstervriden*. Tillgänglig på: <http://www.aftonbladet.se/debatt/article2287855.ab> (090408)

⁴³ Zardetto-Smith, Mu, Phelps, Houtz, Royeen (2002) Brains Rule s.401, *The Neuroscientist* 2002; 8; 396

⁴⁴ Sandelin, Gunnar, BRIS (2009) BRIS-rapporten 2009 (s.34). Tillgänglig på: <http://www.bris.se/?pageID=145> (090503)

⁴⁵ Ibid. s.35

Kreativitet som livshållning

Kreativitet handlar mer om en grundläggande livshållning än om en speciell talang, skriver psykologiprofessorn Gudmund Smith, en av medförfattarna i boken *Om kreativitet och flow*⁴⁶. Barn sägs ju alltid vara kreativa, men Gudmund Smith menar att små barn imiterar mer än de skapar eget. Strax före skolstarten inträder dock en blomstrande skaparperiod som tyvärr mattas av redan i 7-8-årsåldern. Vid 10 - 11-årsåldern kommer en ny kreativ topp, strax följd av en ny lågkreativ period i 12-årsåldern. Runt 16-årsåldern kommer ännu en kreativ period. Gudmund Smith spekulerar i om dessa växlingar hänger samman med att barn periodvis måste ägna merparten av sina intellektuella resurser åt att konsolidera kunskap, och att de bara kan låta de inre resurserna komma till uttryck när behovet att konsolidera kunskap inte är lika stort⁴⁷.

2.2 Sociokulturell forskning

Mikael Alexandersson är sedan 2003 professor vid Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet. I en artikel i *Pedagogiska magasinet*⁴⁸ berättar han om smeden och det förgyllda hornet. Denna berättelse återfinns i Homeros *Odyssén*. Smeden är hantverkare och med sina verktyg har han skapat det förgyllda hornet. Verktygen blir en förlängning av hans hantverksskunnande. Råmaterialet har han hämtat från naturen. Smeden har genom skicklighet format materialet, något som naturen själv inte skulle klara av. Med hjälp av handens intelligens och naturens råvaror kan människan utveckla sitt liv. Produkten kan inte skiljas från den som har skapat den, lika lite som skaparen kan skiljas från produkten. Subjekt och objekt påverkar varandra ömsesidigt. När man har lärt sig en teknik så kan man med hjälp av syn- och hörselupplevelser känna igen material, ämnen, rörelsemoment och olika verktyg. Efter decenniers forskning kan man dra slutsatsen om människans kunskapsutbildning att kunskap växer fram och brukas i skilda sociala och kulturella sammanhang. På grund av mänsklighetens kollektiva natur vidareförmedlas traditionell kunskap, som i mötet med andra människor kan förvandlas till ny kunskap. Men samtidigt är kunskap något personligt och

---

⁴⁶ Smith, Gudmund (2003) Testad kreativitet. Klein Georg (red.) *Om kreativitet och flow*. Stockholm. Brombergs bokförlag AB

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Alexandersson, Mikael (2001) Från Homeros till cyberspace, *Pedagogiska magasinet nr 3*. Stockholm: Lärarförbundet

innebörden växer fram när individen söker efter mening. Människans behov av att gå och tala är lika naturliga som att skapa en mening i livet. Om vi inte hade haft dessa behov hade vi heller inte utforskat världen och universum och inte heller omformat naturen. Med en nedärvd egenskap att utvecklas gör att människor utvecklas. Med vår moderna kunskapsteknik kan vi i dag undersöka sådant som våra förfäder inte hade en aning om⁴⁹.

Kvalitet på estetisk verksamhet i skolan

Undervisningen i de estetiskt - praktiska ämnen bedrivs, precis som andra ämnen, med varierande kvalitet. Att det är av stor vikt att få upp kvaliteten i undervisningen för att höja ämnens status resonerar Monica Lindgren kring i sin doktorsavhandling *Att skapa ordning för det estetiska i skolan*⁵⁰. Lindgren väljer att i sin avhandling använda sig av uttrycket estetiska verksamheter, ett begrepp som kan tolkas vara något vidare än t.ex. estetisk undervisning eller estetiska ämnen. Avhandlingen baseras på intervjuer med skolledare, klass- och ämneslärare som arbetar med estetisk verksamhet. De har fått resonera om skolans estetiska verksamhet och hur de ser sig själva som en resurs i skolans organisation.

Lindgren diskuterar därefter legitimeringen av estetiska verksamheter. I hennes datamaterial har det framkommit följande olika begrepp: compensation, behov, balans, helhet, glädje, fostran och förstärkning. En av de intervjuade lärarna menar att ju fler ämnen som är med i ett tematiskt område, desto högre kvalitet blir det på undervisningen. I samtalet framhålls också ”det roliga”⁵¹, som en kunskapsdiskurs, framför barnets behov. Den intervjuade läraren i fråga menar att med ”musik, lek, rörelse blir inlärningssituationen mer lustfylld”⁵². Denna typ av verksamhet anses mer som en metod än som ett innehåll i sig. I samtalet förs också fram att de estetiskt - praktiska ämnena har en slags överföringseffekter mellan ämnena. Med det menas att estetiska ämnen har ett positivt samband med arbeten inom andra ämnesområden.

En annan intervjuperson vill legitimera musiken som metod i samband med läsinläring. Enligt henne är det optimala sättet att lära sig på att integrera fler ämnen, oberoende av vilka ämnen som integreras. ”Det roliga”, återkommer i en annan intervju där en lärare framhåller sig själv som ”vuxen” när hon håller i undervisningen i samband med sångsamlingarna för

---

⁴⁹ Ibid

⁵⁰ Lindgren, Monica (2006) *Att skapa ordning för det estetiska i skolan - Diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare*. Göteborg: Konstnärligafakulteten vid Goteborgs universitet Art Monitor

⁵¹ Ibid. S. 115

⁵² Ibid. S.116

förskoleklasserna. Den musikaliska okunskapen samt det roliga kompenseras av den pedagogiska kompetensen. Barnen som det beskrivs om här har tillräckligt med musikalisk grundkunskap för att vid ett senare tillfälle inhämta ytterligare kunskaper i de fall det senare krävs. I denna argumentation stoltserar läraren med sin musikaliska okunskap. Här framhävs det ”roliga” i samband med estetisk verksamhet, då krävs inga kunskaper och det spelar ingen roll om fel melodier lärs ut. Återigen framhålls vikten av att vara en vuxen insiktsfull god pedagog.

I ytterligare en beskrivning ses läraren som en terapeutisk pedagog, en lärare som har bättre förståelse om hur elever med svårigheter och särskilda behov kan stärkas av estetiskt - praktiska ämnen. Problembarn kan med hjälp av att arbeta med estetiskt - praktiska ämnen bli duktiga och trevliga elever. Genom att kunna hantera elever med olika typer av problem ger man sig själv en bild av att fylla en viktig funktion på skolan. Det kan ses som en argumentation för verksamheten och sin egen status som lärare på skolan.

En annan retorik som tas upp är helhetssyn utifrån en teoretiker respektive praktiker. Praktiskt arbetande människor ses här som med mer verklighetsförankring, medan en teoretiskt arbetande ses ha en svagare förankring i verkligheten. Lärare i teoretiska ämnen ses som mindre välmående än lärare i praktiska ämnen. De senare anses också leva mer i balans och helhet. Människan påstås må bättre av att arbeta med estetiskt - praktiska ämnen än att bara arbeta med teoretiska ämnen⁵³.

I intervjuerna med lärare och skolledare ställs olika argumenten för och emot varandra. Lärare, elever och verksamhet ställs mot varandra för att skapa en normalisering och meningsfullhet. Flertalet av uttalandena skapar trovärdighet genom generalisering. Lärarna talar här om sig själva som terapeutisk pedagog, läraren som icke teoretiker, läraren som konstnär, läraren som ämnesexpert eller lärare som vuxen. Lärare som ”vuxen” får en mer socialt fostrande roll, läraren relateras till barnet snarare än lärare till elev. Den vuxne förutsätts genom sin ålder vara mer kunnig. Genom att göra den estetiska verksamheten mer lustfylld skapas trovärdighet i det som framställs som okunskap i exempelvis musik. Flera lärare argumenterar för att eleverna ska ha roligt under musiklektionerna. Det sker på bekostnad av det musikaliska, man hänvisar till att barnen själva är kompetenta att i senare skeden inhämta musikalisk kunskap. En vuxen i skolan har inga pedagogiska kunskaper eller

---

⁵³ Ibid.

krav på ämneskompetens. Genom att visa sin egen okunskap ses det som en god pedagogisk egenskap. Ämnet förlorar sin kompetens och trovärdighet på bekostnad av eleven som förlorar sin rätt till kompetent utbildning. Ämnet riskerar att ses som ett andningshål utan krav på eleverna.

I Lindgrens diskussioner med lärare uttrycks att:

estetiska ämnena inte bara förstärker inlärningsituationerna genom att ämnenas medverkan gör lärandet mer lustfyllt, utan även att det existerar överspridningseffekter mellan ämnena, det vill säga att presentationer inom estetiska ämnen har ett direkt (positivt) samband med presentationer inom andra områden.⁵⁴

Ett annat ord för överspridningseffekt är Mozarteffekten. Med Mozarteffekten menas t.ex. att man genom att lyssna på musik kan förbättra sin inlärnings och koncentrationsförmåga⁵⁵. Denna teori har skapat uttryck som ”musik gör barn smarta” och att ”man blir intelligentare av att lyssna till klassisk musik”. Enligt Anders Marner är Mozarteffekten ytligt genomforskad enligt ledande forskare⁵⁶. Vi har inte för avsikt att med denna uppsats ta ställning till eller utveckla dessa rön. Begreppet kan dock komma att nämnas i resultat- och analysavsnittet.

Forskaren Anne Bamford frågar sig, på vilket sätt sker inläring som bäst? Är det genom att nöta och traggla in saker eller genom kreativa processer i lustfylld form? Hon anser att skolan förstör barnens kreativitet genom den traditionella undervisningen som inte stimulerar elevers visuella läskunnighet på samma sätt som den tränar den verbala förmågan. Hon ställer frågan om industrin behöver anställda som kan stava, eller problemlösare och risktagare? Bamford anser att vi i Sverige har resurser och goda möjligheter att ha en kreativ utbildning men att det inte tas tillvara på ett systematiskt sätt. Hennes slutsats är att länder som inte har en kreativ utbildning förlorar i konkurrenskraft⁵⁷.

---

⁵⁴ Ibid. S. 116

⁵⁵ Campbell, Don (1997) *Mozart effekten, musikens oanade kraft*. Stockholm. Ritcher

⁵⁶ Marner, Anders (2006) Professionalisering av estetiska ämnen – några problem och förslag. *Didaktisk tidskrift vol. 16, nr. 4 2006*

⁵⁷ Bamford, Anne (2006). *The wow factor*, Münster. Waxmann

Vad är hållbar utbildning

Om vad utbildning är skriver John Dewey (1980) att en utbildningsprocess har två sidor – en psykologisk och en social – och ingen av dem kan underordnas. Barnets instinkter och begåvning tillhandahåller resurserna och anger utgångspunkten för all utbildning⁵⁸.

Barnet ska ges full tillgång till hela sin begåvning. Eftersom det är omöjligt att exakt förutsäga hur civilisationen kommer att förändras, är det därför också omöjligt att förbereda barn för vissa givna samhällsbetingelser. Att förbereda barn för framtiden innebär att man låter barnen förfoga över sig själva. Det betyder att man fostrar dem så, att de har full tillgång till hela sin kapacitet. Ögon, öron och händer skall vara redskap färdiga att användas⁵⁹.

Uttrycksformer

Barn skapar enligt Gunther Kress⁶⁰, professor i pedagogik, liksom vuxna bilder och liknelser i en ständig process⁶¹. Men till skillnad från vuxna är barn mindre bundna av kulturella föreställningar. Men de har å andra sidan mindre att säga till om vilket innebär att deras egna bilder har mindre genomslagskraft. Barn och vuxna har med andra ord inte samma förutsättningar när det gäller att producera tecken. Små barn har både större och mindre frihet att uttrycka sig på än vuxna. Större, eftersom de ännu inte lärt sig att begränsa sig i sin produktion av tecken till de sociala institutionernas förklaring om vad som är accepterat. De har med andra ord ingen kännedom om de regler och överrenskommelser som styr den sociala teckenproduktionen. Deras frihet är mindre eftersom de saknar möjlighet att bygga på de kulturella och semiotiska resurser (läran om olika teckensystem) som samhället hänvisar till för teckenproduktion.

Trots skolans framhävande av språkfärdigheter – och framförallt skriftspråket – växer barnen upp och blir serietecknare, dansare, snickare, fysiker, målare, musiker, arkitekter, formgivare,

---

⁵⁸ Dewey, John (1980). *Individ, skola, samhälle; Pedagogiska texter*. Stockholm. Bokförlaget Natur och Kultur

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Gunther Kress är professor vid Department of Learning, Curriculum and Communication, Institute of Education, University of London.

⁶¹ Kress, Gunther (2000) Representation, lärande och subjektivitet: ett socialsemiotiskt perspektiv. Bjerg, Jens (red.), *Pedagogik-en grundbok*, Stockholm: Liber.

matematiker osv. Det innebär att de envisas med att använda andra representationsformer för att uttrycka sig och kommunicera, än dem som skolan lägger vikt vid⁶².

Det är viktigt att man förstår både omfattningen och sammansättningen av alla de teckenformer som är tillgängliga för barnen och möjligheterna till samspel som finns. Enligt de pedagogiska teorier som gäller i dag antar man att sammanfattningen av de intellektuella funktionerna bygger på och är beroende av språket. Om andra representationsformer lyfts in i bilden (målning, teckning, dans, musik etc.), har man utgått från att dessa aktiviteter var för sig fungerar som skilda områden med särskilda möjligheter till kunskap och individuellt handlande. I det alternativpedagogiska tänkandet och i den alternativa pedagogiska verksamheten – t.ex. hos Steiner och Montessori etc. – menar Kress att de har en inordnad aspekt till de olika formerna som utgjort grunden för både undervisningen och lärandet. De olika formerna existerar inte som åtskilda områden i hjärnan, lika lite som de fungerar åtskilda i representation och kommunikation. De ingår tvärtom i ett konstant samspel med varandra. Helhetstänkande är med andra ord en konstant och normal aktivitet hos de flesta människor. De känslomässiga sidorna av människors beteende och varande kan inte bedömas separata från andra former av kognitiv aktivitet – och kan därför inte skiljas från representativt och kommunikativt beteende⁶³.

Språket som uttrycksmedel

Kress menar att språk inte är det enda mediet genom vilket kognitionen äger rum. Syftet är snarare att språket ska fungera i en process och användas för att översätta och förmedla erfarenheter. Ett slags allmänt semiotiskt lösningsmedel⁶⁴.

Många teckenformer som barn producerar i förskoleåldern är en självklar utgångspunkt för att skapa ett ämne som handlar om representationsformer. För närvarande försvinner teckning, målning, bild och form långsamt men säkert från skolornas läroplaner. Samtidigt spelar dessa aktiviteter en central roll i den offentliga kommunikationen. Kress anser att skolan är både improduktiv och omodern när den lägger en alldeles för stor vikt vid formell skrivfärdighet.

---

⁶² Kress, Gunther (2000) Representation, lärande och subjektivitet: ett socialsemiotiskt perspektiv. Bjerg, Jens (red.), *Pedagogik-en grundbok*, Stockholm: Liber.

⁶³ Ibid

⁶⁴ Ibid.

Detta i förhållande till framtidens krav på de barn som går i skolan nu eller som ännu inte börjat i skolan.

De enskilda registrens möjligheter och begränsningar, graden av utveckling och artikulation, ger särskilda möjligheter för människan att ansvara för sitt eget handlande. Alla individer har möjlighet att utnyttja mångfalden av representations- och kommunikationsformer.

Subjektiviteten är resultatet av de sätt på vilka individen brukar dem och låter dem ingå i ett samspel utifrån deras känslomässiga dispositioner. Samspelet mellan de olika formerna styrs och skyddas av offentliga regleringar och värderingar, men den enskildes intressen och benägenheter spelar också en viktig roll enligt Kress⁶⁵.

Tomas Englund⁶⁶, professor i pedagogik, diskuterar om hur en utökning av fler språk kan ge mindre plats för det egna språket och dess utveckling och användning. Det handlar kanske mer om att öka den kommunikativa förmågan än att satsa på ett språks tekniska användning. Är det de ”mjuka” ämnena som ska ge vika för den ökande språksatsningen? Englund frågar således, vad går eleverna miste om? Det finns, enligt Englund, en tvetydig inställning till ämnenas betydelse och motivering. Samtidigt som de estetiskt - praktiska ämnena har en kritiskt fostrande potential.

---

⁶⁵ Kress, Gunther (2000) Representation, lärande och subjektivitet: ett socialsemiotiskt perspektiv. Bjerg, Jens (red.), *Pedagogik-en grundbok*, Stockholm: Liber.

⁶⁶ Englund, Tomas (red.) (1995). *Utbildningspolitiskt systemskifte*. Stockholm. HLS förlag

2.3 Människosyn och kunskapssyn

Hur ser kunskapssynen ut i dag och i framtiden? I *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna (Lpo 94 och Lpf 94)*, står det följande om skolans uppdrag;

Skolans uppdrag att främja lärandet förutsätter en aktiv diskussion om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden, och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap och lärande är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion⁶⁷

Den traditionella kunskapssynen

Tomas Englund skriver att den kunskapssyn som råder i samhället i dag kan benämnas som essentialistisk, där den traditionella ämneskunskapen fokuseras. Den traditionella lärarrollen stöds. De framtida lärarnas ämnesteoritiska kunskaper betonas mycket starkt och behovet av allmän praktisk-pedagogisk utbildning nedtonas⁶⁸. Människosyn och kunskapssyn är något som förändras beroende på vilken syn som råder i samhället som helhet. Ur en vetenskaplig diskurs kan det uttryckas på olika sätt.

Siv Their är doktor i vuxenpedagogik och arbetslivsforskare vid Helsingborgs universitet. Hon skriver om hur människosynen påverkas av den rådande allmänna uppfattningen som finns i samhället⁶⁹. Med sina underliggande processer utgör människosynen en del av människans världsbild och uppfattning.

Människan beskrivs av Their genom två motsatta uppfattningar. Enligt den ena föreställningen har människan en grundläggande biologisk natur, en oföränderlig biologisk kärna som inte förändras trots förändringar i den omgivande miljön. I motsats till denna syn uppfattas människan som en medveten, ansvarskännande, målinriktad, självständigt skapande, reflekterande och tänkande varelse⁷⁰.

---

⁶⁷ Lpo 94, skolans värdegrund och uppdrag. Lärarförbundet (2001). *Lärarens handbok*. Stockholm. Lärarförbundet. S. 11

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Their, Siv (1997) *Det pedagogiska ledarskapet*. Mariehamn. Mermerus

⁷⁰ Ibid.

Den föränderliga kunskapssynen

Enligt Rousseau är kunskapssynen ständigt föränderlig⁷¹. Det viktigaste är att söka ny kunskap. Praktisk och teoretisk kunskap är likvärdig. Verkligheten är inte ämnesbildad därför bör inte studierna vara det. Det praktiska yrkeskunnandet har en egen teori. Undervisningen ska utgå från den enskilda individen och eleven ska själv erövra kunskapen. Rousseau anser att kunskap inte kan förmedlas, utan att olika former av tematiska och kunskapssökande arbetsformer sammantaget ger de bästa resultaten.

2.4 Skola för bildning och Lpo 94

I detta kapitel redogör vi för vad den gällande läroplanen säger om vikten av en allsidig undervisning. I Lpo 94, under rubriken skolans uppdrag, står det: ”Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet”⁷². Den första läroplanen skrevs av Qvintilianus (35-100 e.kr.). Enligt honom skulle den första utbildningen ”ha lekens form, för det finns ett ting vi måste skydda oss emot framför andra, nämligen att den som inte kan älska studier kommer att hata allt lärande”⁷³.

Läroplanskommitténs förslag till mål och riktlinjer för kursplaner och timplaner

Skollagen betonar att elevernas harmoniska utveckling skall främjas⁷⁴. Det innebär, att elevernas olika anlag – intellektuella, praktiska, fysiska och konstnärliga – måste få utvecklas allsidigt. Främjandet av den allsidiga utvecklingen ligger inte vid sidan av skolans kunskapsförmedlande uppgift. Det är genom kunskaper och färdigheter av olika slag som skolan bidrar till denna.

---

⁷¹ Hartman, Sven (2005). *Det pedagogiska kulturarvet*. Stockholm. Natur & Kultur

⁷² Lpo 94, skolans värdegrund och uppdrag. Lärarförbundet (2001). *Lärarens handbok*. S. 11

⁷³ Lundgren, Ulf. P. (1989) *Att organisera omvärlden - En introduktion till läroplansteori*. Stockholm. Liber AB. S. 31

⁷⁴ Utbildningsdepartementet (1992). *Skola för bildning*. Statens offentliga utredningar 1992:94 Betänkande av läroplanskommittén. Stockholm. Allmänna Förlaget.

Skolans syn på kreativitet för kunskapsutveckling

Skolan ska också främja elevernas kreativitet⁷⁵. Det ska inte uppfattas som att utveckla en särskild förmåga hos eleverna. Kreativitet kan anses som en dimension av kunskapsskapande. Den kreativa aspekten omfattar nyskapande, att se nya aspekter och infallsvinklar, att gå utanför ramarna och ändra sina tankefigurer. Kreativiteten kan gälla den intellektuella förståelsen, praktiska lösningar eller uttrycksformer för ett innehåll. Att främja kreativitet blir därigenom att skapa utrymme för ovanliga tankar och handlingar. Kreativiteten är också viktig för kunskapsutvecklingen, då den kräver fantasi och förmåga till ovanliga associationer. Om vi ser kreativiteten som en del av elevernas kunskapande arbete blir det också naturligt att olika kreativa lösningar utsätts för bedömningar av olika slag – det kan vara praktiska, intellektuella, estetiska eller moraliska kriterier som avgör⁷⁶.

Vad säger läroplanen om allsidighet i undervisningen

Kunskap ska kännetecknas av balans och allsidighet och vara värd lika mycket för alla. Man understryker i läroplanen vikten av att eleverna utvecklar en egen förmåga att utvärdera och bedöma sina resultat i förhållande till den egna arbetsinsatsen och de egna förutsättningarna. Man vill ytterligare stimulera den individuella undervisningen genom att stärka elevens självkänsla och därmed gynna utvecklingen av det egna självförtroendet. Läraren ska, för att kunna effektivisera lärandet, motivera, aktivera, individualisera eleven till och arbeta ämnesövergripande⁷⁷.

Utveckling av alla sinnen

Eleverna ska stimuleras för att bilda sig och växa med sina uppgifter⁷⁸. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolan. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och ge form åt olika kunskaper och erfarenheter. Eget skapande hör till den förmåga som eleverna ska tillägna sig.

---

⁷⁵ Utbildningsdepartementet (1992). *Skola för bildning*.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid. s.12

God miljö för utveckling och lärande

För att uppnå en god miljö för eleven att utvecklas i och ge de bästa förutsättningar för lärande säger Lpo 94 att skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger både trygghet, vilja och lust att lära⁷⁹. Skolan ska verka för att ge kunskaper från många källor. Strävan ska vara att skapa de bästa förutsättningarna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.

Mål att uppnå i grundskolan

För att eleven ska ges möjlighet att utveckla och uttrycka sig estetiskt säger Lpo 94 i ett av skolans mål att skolan ska ansvara för att eleven efter genomgången grundskola har utvecklat sin förmåga till kreativt skapande och ökat sitt intresse för att ta del av samhällets kulturutbud⁸⁰. Skolan ansvarar också för att eleven kan utveckla och använda kunskaper och erfarenheter i så många olika uttrycksformer som möjligt som språk, bild, musik, drama och dans.

Om läroplanen

Om läroplanen skriver Per Dahlin, internationellt verksam skolforskare, att samtiden håller på att forma framtiden⁸¹. En viktig sida i läroplanen skriver han är om personlig utveckling, att det är viktigt att elever känner att de behärskar något. Lika viktigt är det för den personliga utvecklingen att känna sig själv, sina starka och svaga sidor. Varje elev ska hitta egna former och utrymme för att göra sig själv synlig. Det finns olika sätt att göra detta på, dels genom dialog, men också genom diskussion och med skriftliga uttrycksformer, och dels genom musik, bild, idrott och lek⁸².

---

⁷⁹ Utbildningsdepartementet (1992). *Skola för bildning*.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Dahlin, Per. (1994). *Utbildning för ett nytt århundrade*. Stockholm. Liber utbildning AB

⁸² Ibid.

2.5 FN's Barnkonvention, Världskommissionen och Eu's nyckelkompetenser

FN's konvention om barnets rättigheter

I FN's barnkonvention står det att:

barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer⁸³.

Barnets rättigheter, enligt barnkonventionen, innefattar också att få fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Konventionsstaterna ska också uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet. Barnets utbildning ska också syfta till att utveckla barnets möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga.

Världskommissionen syn på kreativitet

Världskommissionen för kultur och utveckling har tillsammans med UNESCO skrivit en rapport, *Vår skapande mångfald*. Den behandlar bl.a. om hur människor framgångsrikt tillämpat fantasin genom konsten, vetenskapen och inom teknikens områden. I varje grupp av människor, är det förmågan att omsätta den inneboende skaparförmågan i handling som avgör om gruppen kommer att uppnå sina mål eller inte. Världskommissionen skriver vidare att det ”idag är viktigare än någonsin att odla den mänskliga förmågan, för i de snabba förändringar vi upplever i dag är det bara genom skapande fantasi och initiativkraft som individer och samhällen kan anpassa sig till det nya och omforma sin verklighet”⁸⁴.

Begreppet kreativitet bör tolkas fritt och inte bara inordnas till konsten, utan också till problemlösning i alla sammanhang. Kreativiteten hör inte enbart till konstarna, utan har en avgörande vikt för industri och handel, för utbildning och social utveckling. Kreativitet är

---

⁸³ FN (1989). *FN's barnkonvention om barnets rättigheter*. Del 1, artikel 13. Tillgänglig på: <http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-hela-texten#tretton> (090528)

⁸⁴ Svenska Unescorådet. Utbildningsdepartementet. En rapport från Världskommissionen för kultur och utveckling. (1995). *Vår skapande mångfald*. Stockholm. s.79

inte något avskilt som är avsett för vissa människor i speciella situationer, det är allas egendom⁸⁵.

Den kreativa andan lever inte sitt eget liv på sidan om en grupp människor och inte heller avskild från sociala institutioner och värderingar. Kreativiteten är något ogripbart som måste uppmuntras istället för att förspillas. I dagens samhällen är stimulans av den skapande förmågan av grundläggande betydelse för industriell produktivitet och nyskapelser i industrin. Kommissionen vill betona värdet av kreativitet i ett öppet samhälle. Samspel och samordning mellan konstnärliga områden och andra områden som utbildning, arbetsliv ska stimuleras för alla människor⁸⁶.

EU's nyckelkompetenser

2006 presenterade Europaparlamentet en rad nyckelkompetenser som ansågs vara nödvändiga för ett fortsatt utvecklande av den europeiska unionen⁸⁷ (EU). Globaliseringen ställer Europeiska unionen inför nya utmaningar och varje medborgare kommer att behöva en rad nyckelkompetenser för att anpassa sig till en snabbt föränderlig och tätt sammanlänkad värld. Kompetensutveckling behöver alla medborgare för att utveckla sig själv i social integration och i sysselsättning. Kompetens definieras här som en kombination av kunskaper, färdigheter och attityder som är anpassade till det aktuella området. Här presenteras de åtta nyckelkompetenser som omfattas: kommunikation på modersmålet, kommunikation på främmande språk, matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig och teknisk kompetens, digital kompetens, lära att lära, social och medborgerlig kompetens, initiativförmåga och företagsanda samt kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer⁸⁸.

Alla nyckelkompetenser är lika viktiga i ett kunskapssamhälle. Var och en bidrar till ett framgångsrikt liv. Många kunskaper och färdigheter överlappar och kompletterar varandra, och aspekter som är betydande på ett område stöder kompetensen på ett annat.

---

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ EU (2006) *Europaparlamentets och rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande*.

Tillgängligt på: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2006:394:SOM:SV:HTML> (090528)

⁸⁸ Ibid.

3.0 Metod

Vi använde oss av litteraturstudier och enkätfrågor i vårt arbete. Vi har följt mediadebatten för att kunna spegla allmänhetens syn kring skolfrågor. För att få svar på våra frågeställningar letade vi i litteratur som fanns tillgänglig inom det pedagogiska området och i artiklar med politisk inriktning. Vi har läst vetenskapliga artiklar och publikationer. I vår undersökande del valde vi att rikta in oss till rektorer. Vi ville ta reda på hur rektorer prioriterar avseende balansen mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen, samverkan mellan ämnena, hjärnans inlärningsprocess, status mellan ämnen, samt vad de tycker karakteriserar en bra utbildning. Vi ville veta hur rektorer som grupp svarade på dessa frågor och eftersträvade att insamla ett resultat som vi kunde generalisera ifrån. För att få svar från av ett större antal rektorer så valde vi att använda oss av enkätmetoden. Enkäten är till största delen utformad med stängda frågor, på vissa ställen har det funnits en rad för egna kommentarer eller möjlighet att lägga till alternativ. Enkäterna gav oss kvantitativa data och resultat som blev överskådliga att redovisa genom tabeller och diagram. En kvantitativ undersökning karakteriseras av att man undersöker den numeriska relationen mellan två eller flera mätbara egenskaper. Att göra en kvantitativ undersökning innebär också att man genomgår en process som är indelad i tre faser; planerings -, insamlings -, och analysfasen⁸⁹. Vi såg ingen vinst i att separera de olika skoltyperna i redovisningen av resultatet (med skoltyp menar vi friskola, kommunal skola, profil, inriktning).

3.1 Urval

Enkäten riktades till rektorer och studierektorer i grundskolan, både kommunala och privata skolor innefattades. Vi inriktade oss mot år 6-9, men då många rektorer har ett vidare ansvarsområde så kom urvalet även att innefatta rektorer och studierektorer som ansvarar för år f - 9. Den geografiska avgränsningen sattes till Mellansverige, då det ligger i vårt intresse att undersöka våra egna kommuner och grannkommunerna. Vi trodde inte att urvalet skulle förhålla sig olika beroende av kommun snarare att skillnaden skulle variera inom olika

---

⁸⁹ Hartman, Jan (1998). *Vetenskapligt tänkande*. Lund. Studentlitteratur.

skolinriktningar⁹⁰. När vi inte fått in tillräckligt med svar på enkäten så vidgade vi vårt undersökningsområde, tilläggas bör att vi inte skickade ut några påminnelser. Slutligen innefattades Stockholm, Sollentuna, Huddinge, Västerås, Enköping, Hedemora, Borlänge, Falun, Norrköping, Strängnäs, Eskilstuna, Kungsör, Arboga, Fagersta, Hallstahammar, Surahammar, Sala, Fagersta och Köping, Växjö och Göteborgs kommuner i undersökningen.

3.2 Procedur, bortfall och forskningsetiska principer

Totalt skickades 239 rektorsenkäter ut via e-post i två separata omgångar. Tidsramen som de första 120 rektorerna fick på sig att svara sattes till 13 dagar, i dessa dagar ingick påsklovsveckan. Ytterligare ett utskick med 119 enkäter skickades och den gruppen fick 5 dagar på sig att svara.

Vi hade befarat ett stort bortfall med tanke på många rektorers tunga arbetsbörda samt på grund av att enkäten skickades med e-post. Att sända enkäten med e-post kunde vara ett risktagande då vi trodde att det skulle vara lätt för rektorerna att ignorera enkäten. För att rektorerna skulle känna sig utvalda så tänkte vi på att undvika att skicka enkäten med flera mottagare i samma adressfält. Enkäter skickades ut till 189 olika skolor. Vi skickade alltså i många fall flera enkäter till samma skola för att fånga upp både rektors och studierektors åsikter.

Bortfall

Vi fick tillbaka enkätsvar från totalt 40 rektorer. Av dessa hade 30 rektorer (27 rektorer och 3 studierektorer) besvarat enkäten tillfredsställande, medan tio har svarat mer sporadiskt. Vi har valt att sortera bort de tio enkäter som var sporadiskt ifyllda, och använt oss av de 30 enkäter som var tillfredsställande, fast även här har vi fått acceptera att några få frågor inte var ifyllda. Svandsandelen blev således 13 procent. Vår undersökning har alltså både ett internt och ett externt bortfall. Vi vet därför inte om den låga svandsandelen kan klassas som tillförlitligt att generalisera ifrån. ”Ju större bortfallet är, desto större är naturligtvis risken för felaktiga generaliseringar till populationen”⁹¹. Svaren på enkäten kan i alla fall ses som svar från

---

⁹⁰ Med skolinriktningar menar vi skolans profilering samt om den drivs i privat, fristående eller kommunal regi.

⁹¹ Eljertsson, Göran (1992). *Grundläggande statistik*. Lund. Studentlitteratur, s. 27

enskilda skollärare. Att bortfallet blev så stort tror vi kan bero på att urvalsgruppen kan vara mättad i fråga om enkätundersökningar. Även sättet, att skicka enkäten via e-post, kan tänkas ha en negativ inverkan.

Forskningsetiska principer

Ett missivbrev skickades med rektorsenkäten med en kort presentation av oss och vårt syfte, samt information om de fyra forskningsetiska kraven. Kravet om frivillighet, information om forskningen, konfidentialitet och nyttjandekravet d.v.s. att de insamlade svaren endast får användas till denna uppsats och inget annat⁹², se bilaga 2.

3.3 Reliabilitet

En reliabilitetsbrist som kunnat uppstå är om rektorer kryssade i svaren utan att tänka på frågornas utformning. Vi kunde också tänka oss att rektorerna i vissa frågor gav svar på hur de ville att det skulle vara på deras skola, snarare än hur det verkligen var. Ytterligare en reliabilitetsbrist kan vara att rektorerna i och med sin yrkesroll inte vill offentliggöra sin åsikt i vissa frågor t.ex. fråga 7 (rangordna ämnen utifrån elevens mentala utveckling), men att deras personliga åsikt ändå återspeglas i hur de styr skolans verksamhet. Det låga deltagandet kan betyda att de rektorer som besvarade enkäten var extra intresserade av ämnet, vilket kan ge ett missvisande resultat.

---

⁹² Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer*. Tillgängligt på:
<http://www.vr.se/huvudmeny/etikforforskare/publikationerochriktlinjer.4.2d2dde24108bef1d4a8800063.html>
(090525)

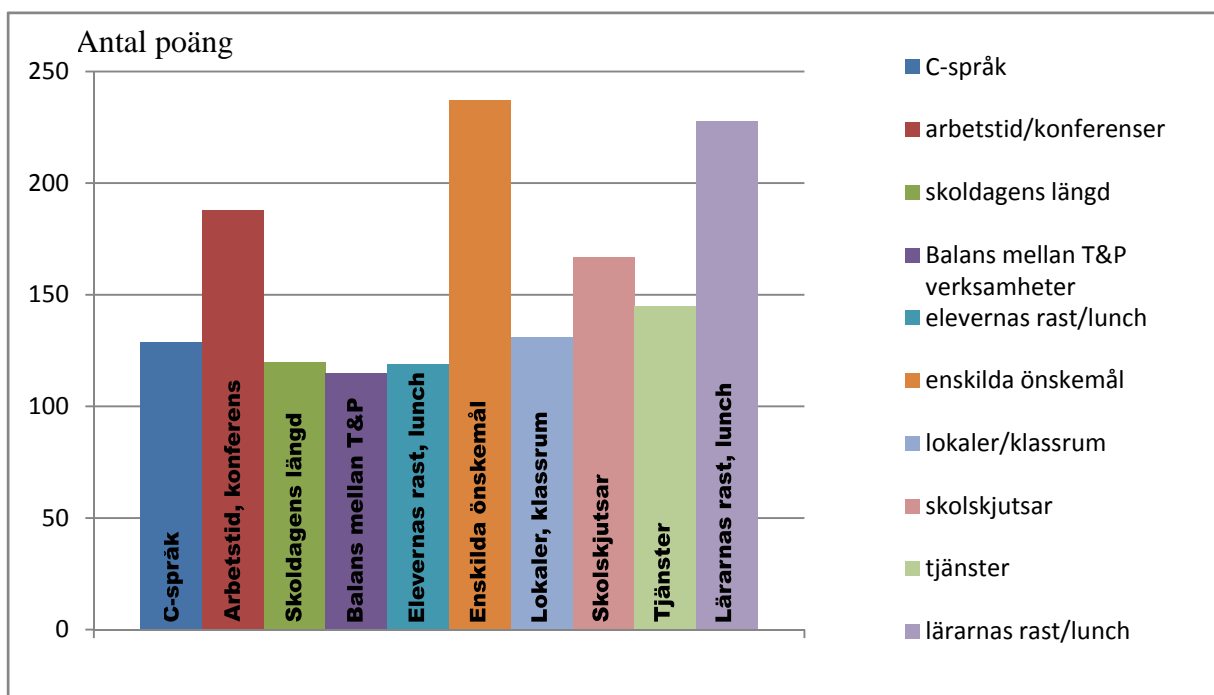
4.0 Resultat och analys

I följande stycke redovisas och förtydligas svaren på rektorsenkäten, följt av en analys av respektive fråga. Analyserna varierar i omfattning beroende av hur svaren berört våra frågeställningar. Efter varje svar anges antal svarande på frågan inom parantes.

4.1 Resultat och analys fråga för fråga

Undersökningen baseras på svar från 30 rektorer. I urvalet ingick 3 studierektorer och 27 rektorer, från både kommunala skolor (80 procent), fristående skolor (17 procent) och en kommunal friskola (3 procent).

Enkätfråga 1: Vid schemaläggning, vilka faktorer tar ni främst hänsyn till? Rangordna dessa punkter där nummer 1 är viktigast och nr 10 minst viktig.

Figur 2, visar resultat på enkätfråga 1. Vid schemaläggning, vilka faktorer tar ni främst hänsyn till? Rangordna dessa punkter där nummer 1 är viktigast och nr 10 minst viktig. Liten stapel är lika med hög prioritet, hög stapel är lika med låg prioritet.

Svar (28/30) (figur 2): Det som schemaläggaren tar mest hänsyn till vid schemaläggning är ”balansen mellan teoretiska och praktiska verksamheter”, tätt följd av ”elevernas rast/lunch” och ”skoldagens längd”. Lägst prioritet har ”enskilda önskemål” tätt följd av ”lärarnas rast/lunch” och därefter hamnar ”arbetstid och konferens”. I en mellanklass hamnar ”språkval”, ”lokaler/klassrum”, ”skolskjutsar” och ”tjänster”. Fyra rektorer har använt sig av möjligheten att ge egna alternativ (som inte hade några gemensamma nämnare).

Analys: Värt att notera är att de faktorer som berörde eleverna (”skoldagens längd”, ”balans mellan teoretiska och praktiska verksamheter”, ”elevernas rast/lunch”) togs det betydligt mer hänsyn till än vad det gjorde till de lärarrelaterade faktorerna (”arbetstid/ konferens”, ”enskilda önskemål”, ”lärarnas rast/lunch”). Detta skulle man kunna sätta i relation till den ökade ohälsan inom läraryrket. På arbetsmiljöverkets webbsida kan man läsa ”Lärarna är stressade och frustrerade. Riskerna för stressrelaterad ohälsa och sjukskrivning bedöms som stora”⁹³. Bland de elevrelaterade faktorerna visade resultatet på en jämn spridning, dvs. ingen faktor var dominerande. Resultatet berör vår frågeställning, om skolan balans mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen, och visar på att schemaläggaren tar mest hänsyn till ”balansen mellan teoretiska och praktiska verksamheter” när han lägger schemat. Marginalerna till de andra elevrelaterade faktorerna anser vi dock som ringa. Kanske går den lilla skillnaden som visade till fördel för ”balans mellan teoretiska och praktiska verksamheter” att härledas till det vi farhågade vara en reliabilitetsbrist, nämligen att det låga deltagandet kan betyda att de rektorer som besvarade enkäten var extra intresserade av ämnet. Faktorn ”skolskjutsar”, har av geografiska skäl rangordnas väldigt olika eftersom vissa av de deltagande skolorna ligger i tätorter och andra i glesbygder. Något man kan undra över är om glesbygds skolorna känner sig styrda att anpassa schemat till skolskjutsarnas tider eller om man låter skolskjutsarna anpassa sig efter skolans schema.

Rangordningen av faktorerna ”lokaler/klassrum” och ”tjänster” har också varierat bland rektorerna. En del känner sig väldigt styrda medan andra verkar kunna lösa efterfrågan efter behov. Faktor ”språkval” (vi avser då c-språk) har också hamnat i ett mittemellan läge, till detta har vi ingen kommentar.

---

⁹³ Edgar, Catarina, Arbetsmiljöverket (2002), *Läraryrket är stimulerande men arbetsförhållandena är ohållbara*. Tillgängligt på: <http://www.av.se/pressrum/pressmeddelanden/2003/569.aspx> (090526)

Enkätfråga 2: *Hur ser möjligheterna ut för samverkan (ämnesövergripande) på din skola?*
Välj mellan goda möjligheter, ganska bra möjligheter eller ej goda möjligheter

Svar (30/30): På denna fråga svarade 37 procent att deras skola hade ”goda möjligheter” för ett samverkande och ämnesövergripande arbetssätt, 63 procent tyckte att de hade ”ganska bra möjligheter” medan ingen tyckte att de hade ”ej goda möjligheter”.

Analys: Hundra procent av rektorerna ansåg att deras skola hade ”goda möjligheter” eller ”ganska bra möjligheter” att arbeta ämnesövergripande. Anders Marner och Hans Örtegren diskuterar i sin bok *En kulturskola för alla*⁹⁴ vikten av ett ämnesintegrerat arbetsätt. Skolan har en tradition att separera skolämnena från varandra, i motsats till hur samhället fungerar där olika verksamheter arbetar tillsammans. Detta talar, enligt Marner och Örtegren, för att skolan i högre utsträckning bör arbeta i ämnesövergripande projekt. Dock är det viktigt att alla representerade ämnen har något att vinna på samarbetet. Enkätsvaren visade enhetligt att skolorna har förutsättningar för ämnesövergripande arbetssätt. En följdfråga kan vara i hur hög grad olika samsamarbetsprojekt genomförs. Att arbeta ämnesöverskridande fordrar god planering och en förutsättning för det är att lärarna har tid avsatt för detta.

---

⁹⁴ Marner, Anders, Örtegren, Hans (2003) *En kulturskola för alla, estetiska ämnen och läroprocesser i ett mediespecifikt och medieneutralt perspektiv*. Myndigheten för skolutveckling, Stockholm, Liber distribution.

Enkätfrågan 3: *Vad karakteriserar en bra utbildning? Välj mellan, Bred och allmänbildande, specialiserad och kunskapsinriktad eller Annat.*

Svar (30/30): 40 procent tycker att en bra utbildning ska vara ”bred och allmänbildande”, 13 procent tycker att den ska vara ”specialiserad och kunskapsinriktad”. 47 procent har utnyttjat möjligheten att fylla i egna alternativ under ”annat”. Frekventa förslag har varit: både ”bred och allmänbildande” och ”specialiserad och kunskapsinriktad”, ge eleven flexibilitet när det gäller på vilket sätt målen ska nås, god samhällsmedborgare, kreativ och spännande, individanpassad, lust att lära, utgå från olika sätt att lära, elevens välmående.

Analys: Den största andelen av rektorerna, 47 procent, valde att komma med egna förslag på hur en bra utbildning ska vara. Rektorerna ger i sina förslag exempel på pedagogiska tillvägagångssätt som visar att de influerats av olika inlärningsteorier. Att ”ge eleven flexibilitet när det gäller på vilket sätt målen ska nås” går att relatera till Gardners multipla intelligenser⁹⁵, att utbildning bör vara ”kreativ och spännande” stämmer väl in på Robert Sylwesters emotionella lärande⁹⁶. Att skapa goda samhällsmedborgare finns med som mål i Lpo 94⁹⁷. Vikten av elevens välmående har vi ytligt berört tidigare i uppsatsen i och med BRIS-rapportens⁹⁸ uppgifter om att stress och utbrändhet i skolan är ett problem som drabbar många barn och ungdomar. Om vi återgår till vad man mer än utläsa av resultatet på fråga 3 så kan man konstatera att en stor del, 40 procent, tyckte att en bra utbildning skulle vara bred och allmänbildande medan endast 13 procent tyckte att en bra utbildning ska vara specialiserad och kunskapsinriktad. Kanske kan man här dra en parallell till diskussionen om det ska finnas elitiskolor eller ej⁹⁹.

---

⁹⁵ Gardner, Howard (1994). *De sju intelligenserna*

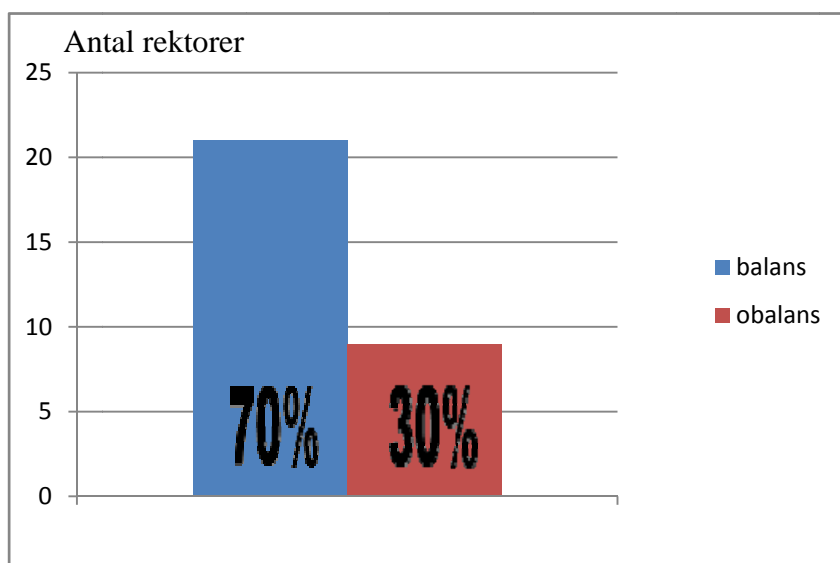
⁹⁶ Sylwester, Robert (1997) *En skola för hela hjärnan*

⁹⁷ Lärarförbundet (2001). *Lärarens handbok. Skollag, läroplaner, yrkesetiska principer*

⁹⁸ Sandelin, Gunnar, BRIS (2009) BRIS-rapporten 2009 (s.34). Tillgänglig på: <http://www.bris.se/?pageID=145> (090503)

⁹⁹ Näslund, Eva, Stenberg, Johan, Wagner, Camilla (2008). *Sverige behöver fler elitiskolor*. Tillgängligt på: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/artikel_1802971.svd (090505)

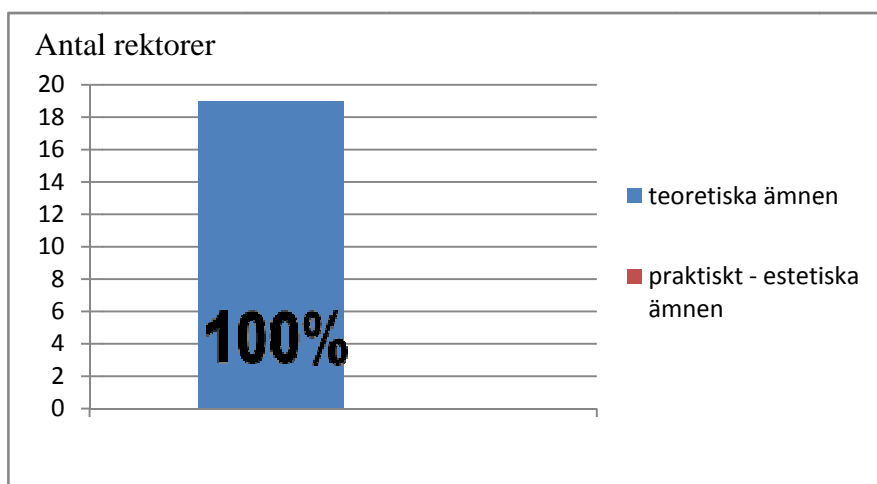
Enkätfråga 4a: Anser du att din skola har balans eller obalans mellan s.k. teoretiska och s.k. estetiskt- praktiska ämnen, ja eller nej?

Figur 3, visar svar på enkätfråga 4a. Anser du att din skola har balans eller obalans mellan s.k. teoretiska och s.k. estetiskt- praktiska ämnen, ja eller nej?

Svar (30/30) (figur 3): 70 procent anser att deras skola har balans mellan ”s.k. teoretiska och s.k. estetiskt- praktiska ämnen” medan 30 procent menar att det finns en obalans.

Enkätfråga 4b. Väger någon sida tyngre, den s.k. teoretiska eller den s.k. praktiskt - estetiska?

Figur 4, visar svar på enkätfråga 4b. Väger någon sida tyngre, den s.k. teoretiska eller den s.k. praktiskt – estetiska?

Svar (19/30) (figur 4): 100 procent av de svarande tycker att de teoretiska ämnena väger tyngre.

Analys på fråga 4a och 4b: Resultatet på dessa frågor är tvetydigt. På fråga 4a) har 21 rektorer (70 procent) svarat att deras skola har balans mellan ”s.k. teoretiska och s.k. estetiskt - praktiska ämnen” medan 9 rektorer (30 procent) tycker att det finns en obalans. I fråga 4b) svarar ändå 19 rektorer att de teoretiska ämnena väger tyngre. Detta betyder att av de 10 av de 21 rektorerna som tyckte att det var balans mellan ”s.k. teoretiska och s.k. estetiskt - praktiska ämnen” i fråga 4a) ändå svarat att de teoretiska ämnena väger tyngre än de estetiskt - praktiska ämnena i fråga 4b). I 4b blir det lättare att se att teoretiska ämnen väger tyngre eftersom det faktiskt finns fler s.k. teoretiska ämnen på schemat än vad det finns s.k. praktiska. Därmed kan man naturligtvis inte utesluta att man även inom de s.k. teoretiska ämnena kan arbeta med praktiska moment. En annan uppfattning kan vara att det finns balans mellan de båda blocken även om de teoretiska ämnena överväger.

Enkätfråga 5: *Tycker du att det är viktigt att skolan kan erbjuda en balans mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen? Balans eller obalans.*

Svar (30/30): 100 procent tycker att det är viktigt att skolan kan erbjuda balans mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen.

Analys: Ett enigt svar från våra tillfrågade rektorer som tyckte att det var viktigt att skolan kunde erbjuda en balans mellan estetiskt - praktiska ämnen och teoretiska ämnen. Men vad som uppfattas vara balans kan skilja sig från rektor till rektor.

Enkätfråga 6: *Om du fick lägga ut ytterligare 2 timmar extra på elevernas schema, vilket/vilka ämnen eller verksamheter skulle du förstärka?*

Svar (28/30): Eftersom det är en öppen fråga så sammanfattar vi resultatet genom att nämna de svar som ofta återkom: 29 procent vill förstärka Idrott och hälsa, 25 procent Livskunskap, 25 procent Estetiska ämnen, 21 procent Låta eleverna välja efter eget intresse, 11 procent förstärka elevens svaga ämnen, 11 procent förstärka basämnena, 7 procent förstärka NO-ämnena.

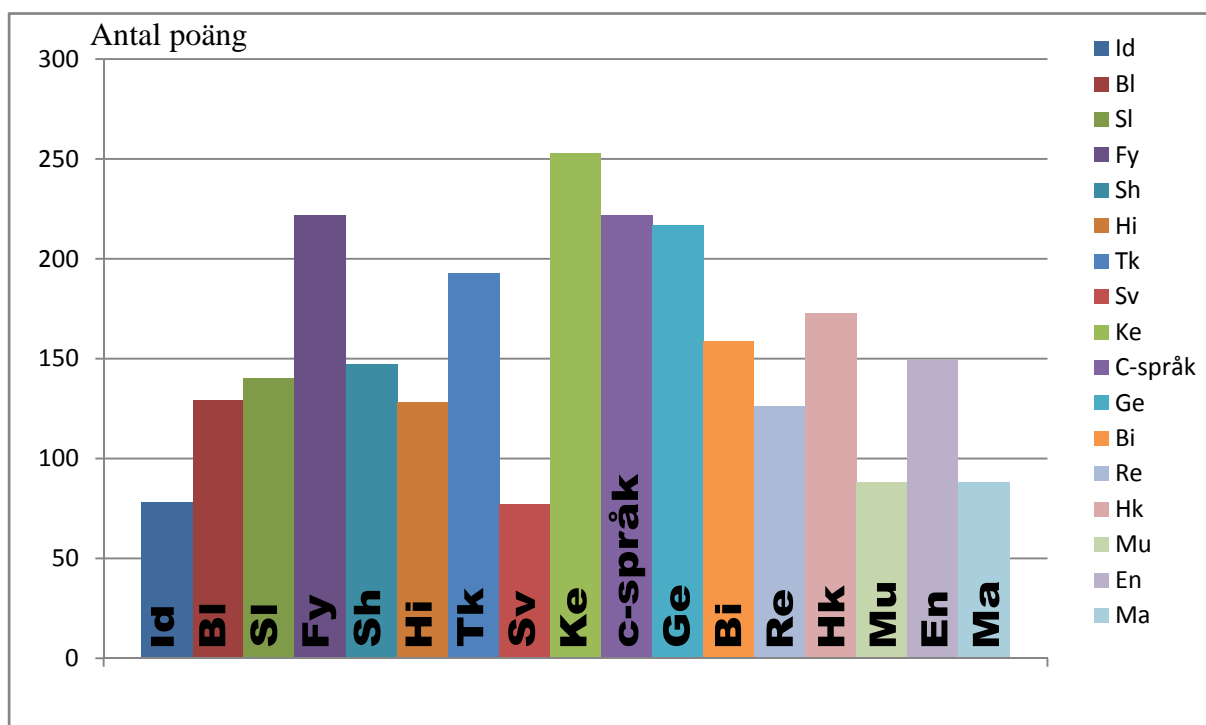
Analys: Att ämnet idrott och hälsa står högt i kurs i den svenska grundskolan har synliggjorts genom både denna fråga och fråga sju. Kan denna åsikt kanske härledas till en större medvetenhet om dagens hälsorisker och vikten av att motionera och äta rätt? Vidare så ville 25 procent förstärka ämnet livskunskap på schemat. Enligt Skolverket kan ämnet livskunskap innebära att eleverna får träna sin självkännet och att hantera känslor, lära sig empati, motivation och social kompetens¹⁰⁰. Dessa områden kan med ett annat ord kallas för moral och etik. Matti Bergström förutspådde 1991 att samhället skulle bli mer intresserade av värde, moral och etik¹⁰¹.

---

¹⁰⁰ Westerlund, Görrel, Skolverket (2007) Nyhetsbrev, *Med livskunskap på schemat*. Tillgängligt på: <http://www.skolverket.se/sb/d/1917/a/9769>

¹⁰¹ Bergström, Matti (1992) *Barnet den sista slaven*. s. 62

Enkätfråga 7: Rangordna dessa ämnen, där nummer 1 är viktigast och nr 18 minst viktig, om man tänker på elevens mentala utveckling?

Figur 5, visar resultat på enkätfråga 7. Rangordna dessa ämnen, där nummer 1 är viktigast och nr 18 minst viktig, om man tänker på elevens mentala utveckling? Liten stapel är lika med hög prioritet, hög stapel är lika med låg prioritet.

Svar (17/30) (Figur 5): Det gick att dela in ämnena i tre olika grupper. De fyra ämnen som utmärkte sig i resultatet och som ansågs vara de mest viktiga för elevens mentala utveckling var: Id och Sv marginellt före Mu och Ma. I mellangruppen hamnade: BI, SI, Sh, HI, Re och En. I den sista gruppen som ansågs ha minst betydelse för elevens mentala utveckling ingick således: FY, TK, Ke, C-språk, Ge, Bi och HK.

Analys: Svardsdeltagandet i den här frågan var lågt, 57 procent. Många rektorer tyckte att det var en omöjlig fråga att svara på. De många svarsalternativen gör kanske frågan krånglig att besvara. FN's barnkonvention¹⁰² säger att barnets utbildning ska syfta till att utveckla barnets möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga. Om man ser till barnets alla utvecklingsområden och vad som ska prioriteras är det kanske som många rektorer resonerade, en omöjlig fråga att svara på. Att svenska och matematik är bland de

¹⁰² FN (1989). FN's barnkonvention om barnets rättigheter. Del 1, artikel 13. Tillgänglig på: <http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-hela-texten#tretton> (090528)

främst prioriterade ämnena är ingen överraskning, eftersom dessa är behörighetsgivande för kommande gymnasiestudier. Om svenska och matematik har fått en hög placering beroende av behörighetskraven, så kan det tydas som en misstolkning av frågan, för behörighetskrav och elevens mentala utveckling behöver inte likställas. Musik och idrott och hälsa rangordnades jämbördigt med matematik och svenska. En teori bakom musikens höga placering är att rektorerna kan ha blivit påverkade av debatten om att ämnet anses ha en överspridningseffekt på andra ämnen, den så kallade Mozarteffekten¹⁰³. Engelska är också ett behörighetsgivande ämne vilket kan vara en av till förklaringen till den höga placeringen. Tillsammans i mellangruppen återfanns bild och slöjd, vilket pekar på att rektorerna beaktar vikten av balansen mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen. Värt att notera är att religion också finns med i mellangruppen. Varför ämnet har en relativt god placering går att spekulera i. En aspekt är att religion tar upp etik och moral som är av hög relevans i dagens samhälle. En annan aspekt är vikten av förståelse för olika religioner. De olika trosuppfattningarna, har i alla tider varit orsak till många krig och stora konflikter. Därför är det angeläget att lära sig om olika religioner för att kunna förstå och respektera varandra. Göran Collste¹⁰⁴, professor i tillämpad etik, påpekar i sin bok *Inledning till etiken*, att religion betyder mycket för moralen. Han menar att inom religionerna finns det flera synsätt på etik. ”Genom globaliseringen ökar kontakterna mellan nationer och folk och frågan vilka värderingar vi delar och om det är möjligt att utforma en global etik uppstår naturligt”¹⁰⁵.

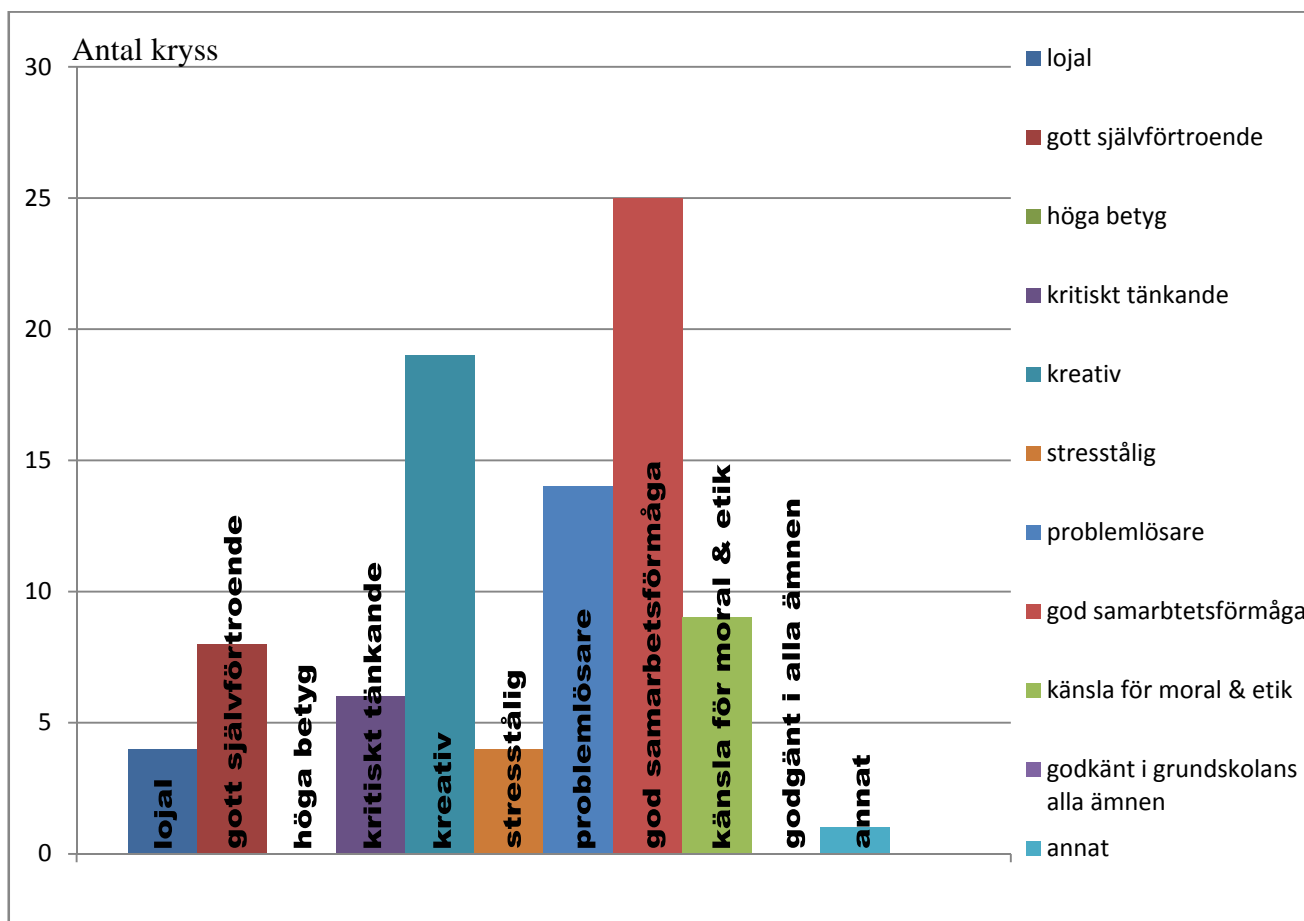
¹⁰³ Campbell, Don. (1997). *Mozart effekten, musikens oanade kraft*

¹⁰⁴ Göran Collste, professor i tillämpad etik och föreståndare för centrum för tillämpad etik vid Linköpings universitet

¹⁰⁵ Collste, Göran.(2002). *Inledning till etiken*. Lund. Studentlitteratur s. 71.

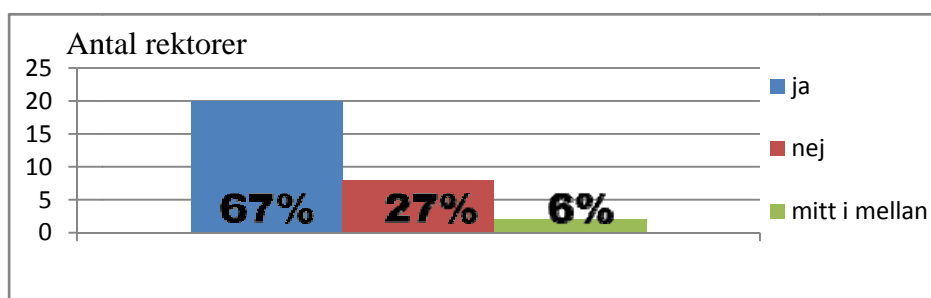
Enkätfråga 8a: Vad tror du dina elevers framtida arbetsgivare kommer att uppskatta högst?
(sätt 3 kryss)

Figur 6, visar resultat på enkätfråga 8a. Vad tror du dina elevers framtida arbetsgivare kommer att uppskatta högst? (sätt 3 kryss)

Svar (30/30) (Figur 6): Mest prioriterade svarsalternativ blev ”god samarbetsförmåga”, därefter följer ”kreativ”, ”problemlösare”, ”känsla för moral och etik”, ”gott självförtroende”, ”kritiskt tänkande”, på näst sista plats hamnade ”lojal” och ”stresstålig”, på delad sista plats helt utan poäng hamnade ”höga betyg” och ”godkänt i skolans alla ämnen”.

Enkätfråga 8b: Tycker du att din skola främjar dessa tre egenskaper som du valt ut?

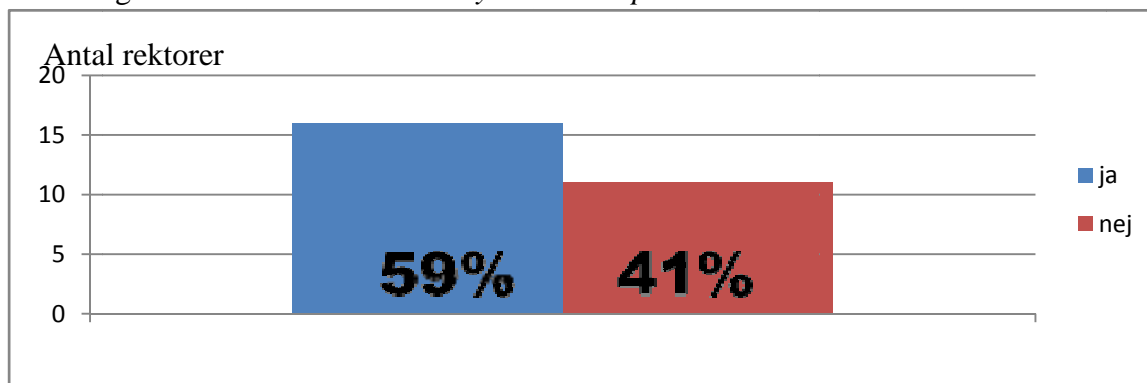
Figur 7, visar svar på enkätfråga 8b. Tycker du att din skola främjar dessa tre egenskaper som du valt ut (i fråga 8a)?

Svar (30/30) (figur 7): 67 procent tycker att deras skola främjar de utvalda egenskaperna, medans 27 procent inte tycker det. Det fanns inget ”mitt i mellan alternativ” i denna fråga, ändå uttryckte sig 6 procent av rektorerna på det viset

Analys fråga 8a och 8b: Rektorerna tror att elevernas framtida arbetsgivare i första hand kommer att uppskatta god samarbetsförmåga hos sina blivande anställda. I vilken omfattning tränar skolan elevernas samarbetsförmåga? Finns det risk att gruppuppgifter prioriteras bort när den politiska inriktningen sätter största fokus på teoretiska kunskaper och mätning av dessa? På en klar andraplats hamnar egenskapen kreativ. Arbetsgivare tros uppskatta kreativitet hos sina anställda. På vilket sätt uppmuntrar skolan kreativt tänkande och hur förbereds eleverna för en kreativ yrkeskarriär? Världskommissionen¹⁰⁶ för kultur och utveckling skriver att i dagens samhällen är stimulans av den skapande förmågan av grundläggande betydelse för industriell produktivitet och nyskapelser i industrin. Begreppet kreativitet bör tolkas fritt och inte bara inordnas till konsten, utan också till problemlösning i alla sammanhang. Att vara en problemlösare tordes också uppskattas av blivande arbetsgivare. Hur ska skolan arbeta för att stimulera de egenskaper som gör en individ till problemlösare? 67 procent av rektorerna svarar i fråga 8b att de tycker att skolan främjar egenskaperna: god samarbetsförmåga, kreativitet och egenskaper som hör till problemlösning, 27 procent tycker inte att skolan främjar uppräknade egenskaper och 6 procent tycker något där emellan. Fråga 8a och 8b ringar in ett glapp som finns mellan skola och samhällets efterfrågan. Anledningen till att det finns ett glapp tror vi är bristen på balans mellan estetiskt -praktiska och teoretiska ämnen.

¹⁰⁶ En rapport från Världskommissionen för kultur och utveckling (1995). *Vår skapande mångfald*

Enkätfråga 9: Har alla ämnen lika mycket status på din skola?

Figur 8 visar svar på enkätfråga 9. Har alla ämnen lika mycket status på din skola.

Svar (27/30) (figur 8): 59 procent tyckte att alla ämnen hade lika mycket status på deras skola, medans 41 procent inte tyckte det.

Analys: Rektorererna har en delad uppfattning om hur vida det finns en statusskillnad mellan ämnena. Även om vi arbetar efter samma läroplan så varierar människors syn på vad som är viktigare än annat. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Skollagen betonar också att elevens olika anlag, intellektuella, praktiska, fysiska och konstnärliga anlag måste få utvecklas allsidigt. I skolan finns en helhetssyn på elevens rätt till allsidig kunskap där alla ämnen betyder lika mycket. Lite mindre än hälften av rektorerna tyckte att det fanns en statusskillnad mellan ämnena. Englund menar att det är den traditionella kunskapssynen som fokuseras och den traditionella lärarrollen stöds¹⁰⁷. De framtida lärarnas ämnesteoretiska kunskaper betonas mycket starkt och behovet av allmän praktisk-pedagogisk utbildning nedtonas. Siv Their skriver om att människosynen påverkas av den rådande allmänna uppfattningen som finns i samhället¹⁰⁸. Med sina underliggande processer utgör samhällssynen en del av människans uppfattning. Man kan även utifrån resultatet på fråga 4b, som visade att de teoretiska ämnena väger tyngre, ifrågasätta svaret på denna fråga som visar att 59 procent av rektorerna hävdar att ämnena har samma status. Kan man ena stunden säga att de teoretiska ämnena väger tyngre och i nästa stund hävda att ämnena har samma status?

¹⁰⁷ Englund, Tomas (1995) *Utbildningspolitiska vägval - förändrade förutsättningar för skola och didaktik*. Englund, Tomas (red.) *Utbildningspolitiskt systemskifte*. Stockholm. HLS förlag.

¹⁰⁸ Their, Siv. (1997). *Det pedagogiska ledarskapet*

Enkätfråga 10: *Finns det en löneskillnad mellan lärare i så kallade estetiskt - praktiska ämnen resp. s.k. teoretiska ämnen?*

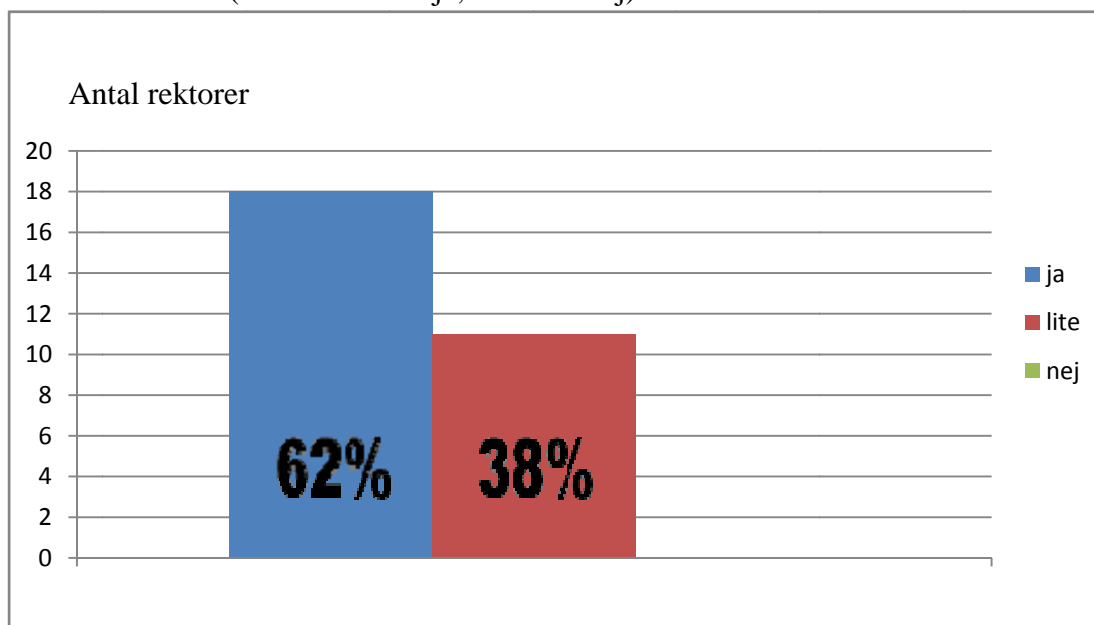
Svar (30/30): 17 Procent menade att det finns löneskillnad mellan så kallade estetiskt - praktiska ämnen resp. s.k. teoretiska ämnen, medan 83 procent påstod att det inte finns sådana skillnader.

Analys: De flesta rektorerna ansåg att de inte fanns någon löneskillnad mellan lärare i s.k. estetiskt - praktiska ämnena och lärare i s.k. teoretiska ämnen. Ett fåtal rektorer menade dock att det fanns en löneskillnad. Om man ser till fråga nr 9, har alla ämnen har lika mycket status, så svarade 59 procent nej och 41 procent ja. Om det är så att hög status och hög lön hör ihop, kan man misstänka att det finns en skillnad mellan lärarnas löner också, trots allt, även om flertalet rektorer inte svarade så. Englund menar att det i dag fokuseras starkt på ämnesteoretiska kunskaper framför praktisk-pedagogisk utbildning, som nedtonas, och det är den traditionella kunskapssynen som fokuseras¹⁰⁹.

---

¹⁰⁹ Englund, Tomas (1995) *Utbildningspolitiska vägval - förändrade förutsättningar för skola och didaktik*. Englund, Tomas (red.) *Utbildningspolitiskt systemskifte*. Stockholm. HLS förlag.

Enkätfråga 11a: Är du insatt i/vet du något om, hjärnans inlärningsprocess och minnesfunktion? (svarsalternativ ja, lite eller nej)

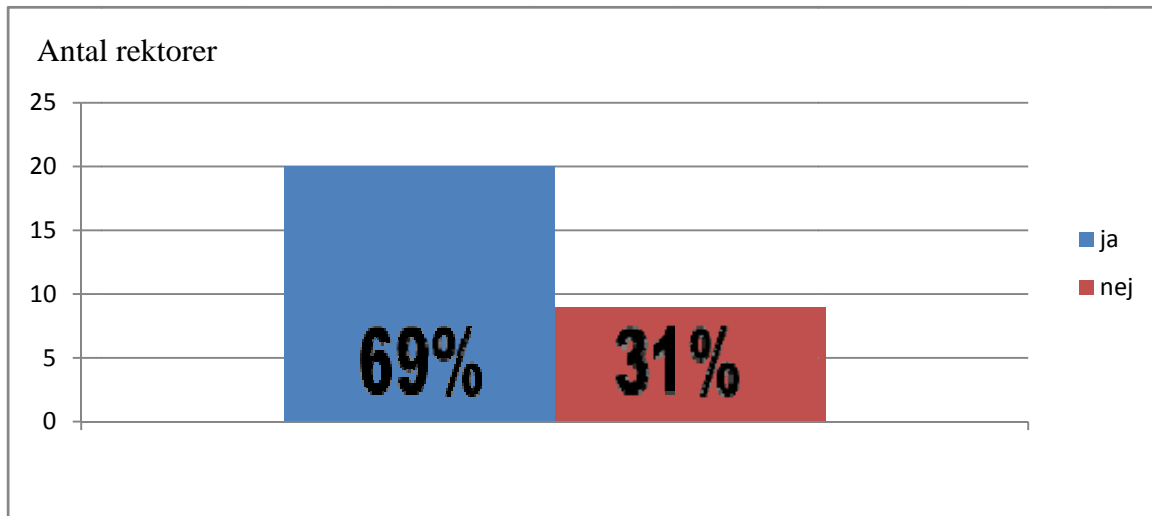
Figur 9, visar svar på enkätfråga 11a. Är du insatt i/vet du något om, hjärnans inlärningsprocess och minnesfunktion? (svarsalternativ ja, lite eller nej)

Svar (29/30) (figur 9): 62 procent av rektorerna tycker sig vara insatt i/veta något om hjärnans inlärningsprocess och minnesfunktion, 38 procent svarade att de vet lite, ingen svarade ”nej” på frågan.

Analys: Över hälften av rektorerna har en bra uppfattning och är insatta i hjärnans inlärningsprocess. Ett positivt svar ur elevperspektiv som visar att rektorerna bryr sig om hur eleverna lär sig på bästa sätt. För att hjärnan ska arbeta med full kapacitet måste vänster och höger hjärnhalva samarbeta. Matti Bergström menar att det finns ett optimalt tryck där hjärnan arbetar som bäst och är som mest effektiv i sin förmåga att behandla information och lösa problem. Om belastningen är för låg eller hög försämras förmågan¹¹⁰.

¹¹⁰ Bergström, Matti (1997). *Neuropedagogik, En skola för hela hjärnan*

Enkätfråga 11b: *Känner du behov av att veta mer inom detta område, ja eller nej?*

Figur 10, visar svar på enkätfråga 11b. Känner du behov av att veta mer inom detta område, ja eller nej?

Svar (29/30) (Figur 10): 69 procent svarade att de ville veta mer inom området, 31 procent kände inte behov av att veta mera.

Analys: Även om rektorerna i föregående fråga gav ett svar som visade att över hälften var insatta i hjärnans uppbyggnad, så ville mer än hälften veta mer om inlärningsprocessen. Vilket är en positiv syn och utveckling för eleverna.

Enkätfråga 12: *Vi kommer snart att få en ny läroplan. På vilket sätt tror du att den nya läroplanen och de nya kursplanerna kommer förändras jämfört med den nuvarande läroplanen och de nuvarande kursplanerna?*

Svar (19/30): Eftersom det är en öppen fråga så sammanfattar vi resultatet genom att nämna de svar som ofta återkom: Många nämnde att det kommer bli större fokusering på mätbara kunskaper, mer detaljerad kursplan, teoretiska ämnen kommer att betonas på bekostnad av praktiska, tydligare mål, mer kunskaps- och betygsinriktad skola med flera nationella prov, Mer fokus kommer att sättas på tydlighet för våra intressenter utanför skolan så som föräldrar och arbetsgivare. Rektorer befarar en återgång till ”ordning och reda” och mer fokus på mätbarhet av elevers kunskap, snarare än behovet av personlig utveckling. Flera rektorer inleder sina svar med att tyvärr tror jag att..., och sen följer svar enligt ovan.

Analys: Englund skriver att den kunskapssyn som råder i samhället i dag kan benämnas som essentialistisk, där den traditionella kunskapssynen fokuseras¹¹¹. De framtida lärarnas ämnesteoretiska kunskaper betonas mycket starkt och behovet av allmän praktisk-pedagogisk utbildning nedtonas. Sylvester menar att skolan länge har tenderat till att mäta elevernas faktakunskaper och inte deras emotionella status. Speciellt vid lågkonjunktur görs nedskärningar i svårämbara undervisningsområden t.ex. de estetiska ämnena, som har större betoning mot känsla¹¹².

---

¹¹¹ Englund, Tomas (1995) *Utbildningspolitiska vägval - förändrade förutsättningar för skola och didaktik*. Englund, Tomas (red.) *Utbildningspolitiskt systemskifte*. Stockholm. HLS förlag.

¹¹² Sylvester, Robert (1997) *En skola för hela hjärnan*

5.0 Diskussion

I den här studien har vi strävat efter att ta reda på rektorers inställning till skolans balans mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen och hur skolans ledare ser på elevers kunskapsinläring. Den information som vi har samlat in genom enkätundersökningen har analyserats med hjälp av aktuell forskning, läroplanens teorier, pedagogisk litteratur samt tolkningar av svängningar inom mediadebatten. Detta har styrt innehållet i den här studien mot fokusering av rektorers resonemang kring balansen mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen. En rektor har inflytande över hur skolan arbetar och ett pedagogiskt ansvar, därför valde vi att göra undersökningen med rektorer och inte ta in lärare eller elever i det perspektivet.

5.1 Metoddiskussion

Att konstruera enkäter är en svår uppgift och när man inte har erfarenhet av detta så inser man misstagen först när det är dags att sammanställa svaren. Att låta rektorerna gradera fråga nr 1 och nr 7 på en skala från 1-10, där 1 var bäst och 10 sämst, gav missvisande resultat i diagrammen. Det är lätt att tro när man avläser diagrammen att det de höga staplarna visar på det ”bästa” resultatet, när det egentligen är tvärt om, dvs. de små staplarna visar det bästa resultatet. Om vi skulle göra en ny enkätundersökning så skulle bästa resultat markeras med siffran 10 och sämsta med siffran 1. Många rektorer ville inte heller svara på fråga 7, ofta med motiveringen att den var omöjlig att svara på. De många svarsalternativen i fråga 7 gör den också något krånglig att svara på, vilket kan ha medverkat till den låga svarsfrekvensen på den frågan. Vissa frågor hade tjänat på att ha en följdfråga för att få ett innehållsrikare svar t.ex. fråga 2. Hur ser möjligheterna ut för samverkan (ämnesövergripande) på din skola? Där fick vi reda på hur det såg ut med möjligheten att arbeta ämnesövergripande. Här hade det varit lämpligt att lägga in en fråga som gav svar på hur ofta ämnesövergripande arbete förekom. Vi fick en låg svarsfrekvens på enkätundersökningen överlag, vilket ledde till att vi inte fick ett resultat som vi kunde generalisera utifrån. Det vi kunnat göra var att skicka ut en påminnelse till de rektorerna som fick det första utskicket med enkäter. Detta gjordes inte, utan vi valde istället att skicka ut ytterligare ett antal enkäter för att nå vårt uppsatta mål, 30 st besvarade enkäter.

5.2 Analys och diskussion över våra frågeställningar

Hur ser skolledare på kunskapsinläring?

I Lpo 94, under skolans uppdrag står det att skolan ska stimulera eleverna till utbildning och att de ska få växa med sina uppgifter. Det intellektuella skolarbetet ska innehålla både praktiska, sinnliga och estetiska infallsvinklar. Olika uttryck för kunskaper ska utvecklas. Eleverna ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Genom en harmonisk utveckling och bildningsgång innefattar också möjligheten att få pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper för att skapa sig erfarenheter. Eleverna ska också tillägna sig förmågan till eget skapande¹¹³.

I vår fråga om rektorer är insatta i hjärnans inlärningsprocess och minnesfunktion, svarade över hälften av rektorerna att de hade en god uppfattning och att de var insatta i inlärningsprocessen. Kjellquist och Lundin skriver i studieteknikhandboken att ju mer man lär sig om hur hjärnan fungerar och lär sig olika inläringstekniker desto bättre underlättas inläringen och minnesfunktionen.¹¹⁴ Hjärnan arbetar framförallt med bilder och associationer, det är dessa som måste utvecklas för att vi ska minnas bättre. För att nå bästa resultat i lärande måste man låta de båda hjärnhalvorna samarbeta.

Sylwester pekar på det senaste inom hjärnforskningen som visar att hjärnan stimuleras av starka kontraster, nya inslag och känsloladdade situationer. Enligt Sylwester så lär vi oss bättre och kommer bättre ihåg om inläringen berör oss. Detta kallar han för emotionellt lärande. Det kan kopplas till Lpo 94, där det står under skolans värdegrund och uppdrag att skolan ska sträva mot att skapa de bästa förutsättningarna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling¹¹⁵. Vi ställde också frågan om rektorerna hade behov av att veta mer om inlärningsprocessen och minnesfunktionen. Även om rektorerna i föregående fråga gav ett svar som visade att över hälften var insatta i hjärnans uppbyggnad, så ville mer än hälften veta mer om inlärningsprocessen. Vilket kan tyckas vara en positiv syn och utveckling för eleverna. På frågan om skolans möjlighet för ämnesövergripande arbete så ansåg hundra

---

¹¹³ Lärarförbundet (2001). *Lärarens handbok. Skollag, läroplaner, yrkesetiska principer*

¹¹⁴ Kjellquist Mattias. Lundin Rose-Marie (1997) *Studieteknikhandboken*. Tredje upplagan. Stockholm; Svenska studieteknik förlaget. Kunskapsförlaget

¹¹⁵ Lärarförbundet (2001). *Lärarens handbok. Skollag, läroplaner, yrkesetiska principer*

procent av rektorerna att deras skola hade ”goda möjligheter” eller ”ganska bra möjligheter” att arbeta ämnesövergripande. Anders Marner och Hans Örtegren diskuterar i sin bok *En kulturskola för alla*¹¹⁶ vikten av ämnesintegrerat arbetsätt. Skolan har en tradition att separera skolämnen från varandra, i motsats till hur samhället fungerar där olika verksamheter arbetar tillsammans. Detta talar, enligt Marner och Örtegren, för att skolan i högre utsträckning bör arbeta i ämnesövergripande projekt. Världskommissionen vill också poängtera vikten av samspel och samordning mellan konstnärliga områden och andra områden som utbildning, arbetsliv ska stimuleras för alla människor. Med den nya läroplanen i antågande svarade många rektorer att de trodde att det kommer bli större fokusering på mätbara kunskaper och att teoretiska ämnen kommer att betonas på bekostnad av estetiskt - praktiska ämnena. På detta sätt skapar vi värdeinvalider enligt Matti Bergström. Med värdeinvalid menas en person som har stora faktakunskaper men inte vet hur man ska använda dem på ett adekvat sätt. Värdeinvalider använder teknik på ett omänskligt sätt utan att kunna beakta konsekvenserna¹¹⁷. Resultat av detta är enligt Bergström, ekologiska problem, övereffektiv ekonomisk tillväxt och framställning av högteknologiska vapen. Rektorerna befarade också en återgång till ordning och reda och mer fokus på mätbarhet av elevers kunskap, snarare än behovet av personlig utveckling. Dessa argument stämmer väl överrens med Sylwesters tolkningar av att vid lågkonjunktur görs nedskärningar i svårsmätbara undervisningsområden t.ex. de estetiska ämnena, som har större betoning mot känsla. Utifrån fråga tre kan man utläsa vad rektorerna tyckte att en bra utbildning ska innehålla. De tycker att utbildning skall vara bred och allmänbildande och att eleven ska ges flexibilitet på vilket sätt målen ska nås. Lusten att lära ska stimuleras och man ska beakta att elevers sätt att lära kan vara väldigt olika. Rektorerna förordar, precis som Sylwester, att utbildningen ska vara kreativ och spännande. Om rektorerna fick lägga till två timmar extra på elevernas schema (fråga sex) så ville de förstärka idrott och hälsa samt livskunskap. Även de estetiska ämnena prioriterades och det lades stor vikt vid att eleverna skulle få välja efter eget intresse. Svaren som rektorerna gav när det gällde elevernas kunskapsinläring stämmer väl med vad det står i Lpo 94. Där beskrivs det att skolans uppdrag är att stimulera eleverna till utbildning och att de ska få växa med sina uppgifter. Det intellektuella skolarbetet bör innehålla både praktiska, sinnliga och estetiska infallsvinklar så att olika uttryck för kunskap ska kunna utvecklas¹¹⁸.

---

¹¹⁶ Marner, Anders, Örtegren, Hans (2003) *En kulturskola för alla*

¹¹⁷ Bergström, Matti (1992). *Barnet – den sista slaven*

¹¹⁸ Lpo 94, skolans värdegrund och uppdrag. Lärarförbundet (2001). *Lärarens handbok*

Har skolan balans mellan estetiskt – praktiska och teoretiska ämnen?

De frågor i enkäten som berörde balansen mellan estetiskt - praktiska ämnen och teoretiska ämnen gav tvetydiga svar. På fråga 4a ansåg majoriteten, 70 procent, att det fanns balans mellan estetiskt - praktiska ämnen och teoretiska ämnen. Det kan tolkas på så sätt att rektorerna tycker att undervisningen i de teoretiska ämnena i hög grad bedrivs med praktiska övningar och att estetiska inslag ingår i undervisningsmetoden. Om så är fallet är det en positiv utveckling av skolans sätt att undervisa. 30 procent av rektorerna tyckte dock motsatsen, att det inte var balans mellan estetiskt - praktiska ämnen och teoretiska ämnen. Den gruppen kanske mer såg till fördelningen av timmarna mellan de olika ämnena och att det finns fler av de teoretiska ämnena. När rektorerna i fråga 4b fick välja vilken sida de tyckte vägde tyngre, den praktiskt estetiska eller den teoretiska, svarade även en del av de lärarna som tidigare ansett att det var balans mellan ämnena, ändå att den teoretiska sidan vägde tyngre. Detta svar förbryllade oss efter som det motsatte sig resultatet på fråga 4a. Alla rektorer var dock överens om att det var viktigt att skolan kunde erbjuda en balans mellan estetiskt - praktiska ämnen och teoretiska ämnen.

Våra upplevelser som lärare från skolans insida är att det inte råder balans mellan estetiskt - praktiska ämnen och teoretiska ämnen. Precis som Marner och Örtegren beskriver så satsas det betydligt mer resurser i de tre behörighetsgivande ämnena¹¹⁹. De estetiskt - praktiska ämnena måste kämpa för att inte skuffas undan i ett hörn. Vad lärare i de estetiskt - praktiska ämnena borde göra är att öppna upp institutionerna och visa den potential som ämnena besitter. Precis som Monika Lindgren förordar i sin bok¹²⁰, så bör lärare inom de praktiskt – estetiska ämnena arbeta för att komma bort från de negativa diskurserna där ämnena klassificeras som roliga terapeutiska andningshål. För att höja ämnens status är det viktigt att kunna visa hur verksamheten kan utvecklas under ledning av skickliga pedagoger med hög ämneskunskap.

I vår uppsats har vi lagt fram belegg för att hjärnan bör tränas så allsidigt som möjligt så att eleverna ska få chans att utveckla alla hjärnans resurser, enligt Matti Bergströms forskning¹²¹.

---

¹¹⁹ Marner, Anders, Örtegren, Hans (2003) *En kulturskola för alla...*

¹²⁰ Lindgren, Monica (2006) *Att skapa ordning för det estetiska i skolan - Diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare.*

¹²¹ Bergström, Matti (1995) *Neuropedagogik, en skola för hela hjärnan*

Även skollagen betonar att elevernas harmoniska utveckling skall främjas¹²². Det innebär, att elevernas olika anlag – intellektuella, praktiska, fysiska och konstnärliga – måste få utvecklas allsidigt. De praktiskt – estetiska ämnena har en viktig del att fylla för att kunna erbjuda en balanserad utbildning, vilket även har tagits upp på internationell nivå. Inom EU har man enats om att kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer är en av de åtta nyckelkompetenser som alla medborgare bör ha¹²³. Forskare Anne Bamford går närmare in på vad de estetiska och kreativa egenskaperna kan tillföra ett samhälle i utveckling och framhåller att hög estetisk och kommunikativ kompetens är viktiga kvalifikationer för att arbeta med utveckling och nytänkande. Vidare talar hon om förutsättningarna för att kunna nå ut med budskap, tankar och produkter, är innehav av mediekompetens och visuell kompetens, samt förmåga att tolka mediebudskap¹²⁴.

5.3 Slutsats

Våra studier har visat att majoriteten av de tillfrågande rektorerna i grundskolan tycker att de estetiskt – praktiska ämnena är en viktig del för elevernas kunskapsutveckling. Denna slutsats baseras främst utifrån svaren på enkätfråga fem och tolv, där rektorerna uttrycker vikten av en balanserad utbildning och en oro för de praktiskt – estetiska ämnenas marginalisering i den nya läroplanen.

Rektorernas åsikter är tvetydiga i fråga om skolan har balans mellan estetiskt - praktiska ämnen och teoretiska ämnen. Detta utifrån de splittrade svaren som gavs på fråga fyra a och fyra b, där 70 procent av rektorerna hävdande att skolan hade balans mellan teoretiska och praktiskt – estetiska ämnen, för att sedan i nästa fråga entydigt svara att de teoretiska ämnena väger tyngre. Detta tvetydiga resultat öppnar för vidare forskningsmöjligheter där både lärare och elever bör involveras i frågeställningen.

---

¹²² Utbildningsdepartementet (1992). *Skola för bildning*. Statens offentliga utredningar 1992:94 Betänkande av läroplanskommittén. Stockholm. Allmänna Förlaget.

¹²³ FN (1989). *FN's barnkonvention om barnets rättigheter*. Del 1, artikel 13. Tillgänglig på: <http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-hela-texten#tretton> (090528)

¹²⁴ Bamford, Anne (2006). *The wow factor*

5.4 Förslag till vidare forskning

Det skulle vara av intresse att göra samma enkätundersökning med lärare i grundskolan för att se om åsikterna skiljer sig mellan lärare och rektorer när det gäller hur vida skolan har balans eller obalans mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen, samt hur lärarna ser på kunskapsinlärning. Vi ser också ett glapp mellan politikernas skolreformer och skolledarnas åsikter om hur skolans utbildning skall utformas. Att undersöka skolpolitikens insikt i skolfrågor ligger nära till hands.

6.0 Källförteckning

Tryckta medier

Alexandersson, Mikael (2001) Från Homeros till cyberspace, *Pedagogiska magasinet nr 3*. Stockholm: Lärarförbundet

Bamford, Anne (2006). *The wow factor*, Münster. Waxmann

Bergström, Matti (1997). *Neuropedagogik, En skola för hela hjärnan*, Borås. Wahlström & Wistrand

Bergström, Matti (1992). *Barnet – den sista slaven*. Malmö. Brain Books AB

Campbell, Don (1997). *Mozart effekten, musikens oanade kraft*. Stockholm: Ritzer

Collste, Göran (2002). *Inledning till etiken*. Lund. Studentlitteratur

Dahlin, Per (1994). *Utbildning för ett nytt århundrade*. Stockholm. Liber utbildning AB

Dewey, John (1980). *Individ, skola, samhälle; Pedagogiska texter*. Stockholm. Bokförlaget Natur och Kultur

Egidius, Henry(2000). *Pedagogik för 2000-talet*. Falun. Natur & Kultur

Eljertsson, Göran (1992). *Grundläggande statistik*. Lund. Studentlitteratur

Emanuelsson, Bo (1990). *Musik i skolan. Musikämnets didaktik i historisk belysning*. Lund, Studentlitteratur.

Englund, Tomas (1995) Utbildningspolitiska vägval - förändrade förutsättningar för skola och didaktik. Englund, Tomas (red.) *Utbildningspolitiskt systemskifte*. Stockholm. HLS förlag.

Gardner, Howard (1994). *De sju intelligenserna*. Jönköping. Brain Books AB

Hannaford, Carla (1997). *Lär med hela kroppen: inläring sker inte bara med huvudet*, Jönköping. Brain Books

Hartman, Jan (1998). *Vetenskapligt tänkande*. Lund. Studentlitteratur.

- Hartman, Sven (2005). *Det pedagogiska kulturarvet. Traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria*. Stockholm. Natur & Kultur.
- Jerlang, Espen (red.) (1996). *Utvecklingspsykologiska teorier*. Arlöv. Liber utbildning
- Kellquist, Mattias, Lundin, Rose-Marie (1997). *Studieteknikhandboken*. Tredje upplagan. Stockholm; Svenska studieteknik förlaget. Kunskapsförlaget.
- Kress, Gunther (2000) Representation, lärande och subjektivitet: ett socialsemiotiskt perspektiv. Bjerg, Jens (red.) *Pedagogik - en grundbok*, Stockholm: Liber.
- Lagercrantz , Hugo (2009) Baby Brain, *SOMA nr. 0109. Medicin i samtiden*. Ett magasin från Karolinska universitetssjukhuset
- Liedman, Sven-Eric (2001). *Ett oändligt äventyr*. Stockholm. Bonniers Förlag
- Lindensjö, Bo & Lundgren, Ulf. P. (2002). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: HLS Förlag
- Lindgren, Monica (2006) *Att skapa ordning för det estetiska i skolan - Diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare*. Göteborg: Konstnärligafakulteten vid Goteborgs universitet Art Monitor
- Lundgren.Ulf. P. (1989) *Att organisera omvärlden -En introduktion till läroplansteori*. Stockholm. Liber AB
- Läraryrket (2001). *Lärarens handbok. Skollag, läroplaner, yrkesetiska principer*. Solna. Läraryrket
- Marner, Anders (2006) Professionalisering av estetiska ämnen – några problem och förslag. *Didaktisk tidskrift vol. 16, nr. 4 2006*
- Marner, Anders & Örtegren, Hans (2003) *En kulturskola för alla, estetiska ämnen och läroprocesser i ett mediespecifikt och medieneutralt perspektiv*. Myndigheten för skolutveckling, Stockholm, Liber distribution.
- Smith, Gudmund (2003) Testad kreativitet. Klein Georg (red.) *Om kreativitet och flow*. Stockholm. Brombergs bokförlag AB
- Sylwester, Robert (1997) *En skola för hela hjärnan*. Jönköping. Brain Books AB
- Their, Siv. (1997). *Det pedagogiska ledarskapet*. Mariehamn. Mermerus

Unesco. Svenska Unescorådet. Utbildningsdepartementet. En rapport från Världskommissionen för kultur och utveckling (1995). *Vår skapande mångfald*. Stockholm.

Utbildningsdepartementet (1992). *Skola för bildning*. Statens offentliga utredningar 1992:94 Betänkande av läroplanskommittén. Stockholm. Allmänna Förlaget

Wenner, Belinda (2009) The serious need for play, *Scientific American MIND*, Volume 20, number 1, February/March 2009

Zardetto-Smith, Andrea m.fl. (2002) Brains Rule, *The Neuroscientist* 2002; 8; 396

Internet

Bergström, Matti (2008) *Kunskapstyngd skolpolitik är direkt skadligt för hjärnan*. Tillgänglig på: <http://www.politikerbloggen.se/2008/04/07/8644/> (080407)

Edgar, Catarina, Arbetsmiljöverket (2002), *Läraryrket är stimulerande men arbetsförhållandena är ohållbara*. Tillgängligt på: <http://www.av.se/pressrum/pressmeddelanden/2003/569.aspx> (090526)

Eriksson, Håkan (1997). *Systematiskt förakt för svaga elever*. Tillgänglig på: http://www.halcon.se/debatt_skola_syst.html (090307).

EU (2006) *Europaparlamentets och rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande*. Tillgängligt på: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2006:394:SOM:SV:HTML> (090528)

FN (1989). *FN's barnkonvention om barnets rättigheter*. Del 1, artikel 13. Tillgänglig på: <http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-hela-texten#tretton> (090528)

Kungliga musikhögskolan (KMH) (2008) *Remiss av Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola*. Tillgänglig på: <http://www.amatorkultur.nu/document/Remissvar%20KMH%20gymnasieutredningen.pdf> (090503)

Källström, Anders (2008). *Svensk skola är alldeles för vänstervriden*. Tillgänglig på: <http://www.aftonbladet.se/debatt/article2287855.ab> (090408)

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) (2004). *Gården som pedagogisk resurs*. Tillgängligt på: <http://www3.lrf.se/regionalt/vast/skolkontakt/> (090524)

Näslund, Eva, Stenberg, Johan, Wagner, Camilla (2008). *Sverige behöver fler elitskolor*. Tillgängligt på: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/artikel_1802971.svd (090505)

Sandelin, Gunnar, BRIS (2009) BRIS-rapporten 2009 (s.34). Tillgänglig på: <http://www.bris.se/?pageID=145> (090503)

Schlingman, Per (2008) *Grunden till en bra skola läggs tidigt*. Tillgänglig på: [http://www.moderat.se/web/Grunden till en bra skola laggs tidigt.aspx](http://www.moderat.se/web/Grunden_till_en_bra_skola_laggs_tidigt.aspx) (090503)

Skolverket (2007). *Nationella prov i alla ämnen*. Tillgänglig på: <http://www.skolverket.se/sb/d/1270/a/9116> (090503)

Utbildningsdepartementet (2008). *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola*, SOU 2008:27, Tillgänglig på: <http://www.regeringen.se/sb/d/10005/a/101587> (090501)

Westerlund, Görrel, Skolverket (2007) Nyhetsbrev, *Med livskunskap på schemat*. Tillgängligt på: <http://www.skolverket.se/sb/d/1917/a/9769>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgängligt på: <http://www.vr.se/huvudmeny/etikforforskare/publikationerochriktlinjer.4.2d2dde24108bef1d4a8800063.html> (090525)

Figurförteckning

Figur 1: Tabell ur Kellquist, Mattias, Lundin, Rose-Marie (1997). <i>Studieteknikhandboken</i> . Visar de två hjärnhalvornas arbetsområden.....	7
Figur 2: Visar faktorer som schemaläggaren tar hänsyn till vid schemaläggning.....	29
Figur 3: Visar svar på om rektorerna tycker att skolan har balans eller obalans mellan s.k. teoretiska och s.k. estetiskt - praktiska ämnen.....	33
Figur 4: Visar svar på vilken sida rektorerna tycker väger tyngst, teoretiska eller praktiskt estetiska.....	34
Figur 5: Visar hur rektorerna har rangordnat grundskolans ämnen utefter vad de tror är viktigast för elevernas mentala utveckling.....	36
Figur 6: Visar hur rektorerna rangordnat egenskaper utefter vad dom tror blivande arbetsgivare kommer att uppskatta mest.....	38
Figur 7: Visar svar på hur vida rektorerna tycker att deras skola främjar utvalda egenskaper i föregående fråga.....	39
Figur 8: Visar svar på hur rektorerna tycker om ämnenas status.....	40
Figur 9: Visar svar på hur pass insatta rektorerna tycker sig vara i hjärnans inlärningsprocess och minnesfunktion.....	42
Figur 10: Visar svar på om rektorerna känner behov av att veta mer om hjärnans inlärningsprocess och minnesfunktion.....	43

Hej!

Vi är två studenter, Elinor Andersson och Barbro Gottschalk Thörnqvist, som skriver vårt examensarbete denna termin på lärarutbildningen, Umeå Universitet.

Denna enkät kommer att vara vårt undersökande underlag för C-uppsatsen.

Vi vill undersöka balansen mellan teoretiska och estetiskt – praktiska verksamheter i grundskolan. Det är väldigt viktigt för oss att du svarar sanningsenligt, vi är inte intresserade av rätt eller fel, utan vill helt enkelt veta vad du som skollärdare tycker i dessa frågor. Om du är nyfiken på resultatet så är du välkomna att kontakta oss efter vårterminen -09.

Ditt deltagande i undersökningen är naturligtvis frivilligt, men det är av stor betydelse för undersökningens kvalitet att du som får enkäten besvarar den. Försök besvara samtliga frågor och maila sedan tillbaka enkäten så snart som möjligt.

Svar önskas senast den 24 april 2009.

Ditt svar är konfidentiellt!

Svaren kommer att behandlas utan identitetsuppgifter och kommer därför inte kunna kopplas till dig som person. Några möjligheter att identifiera just ditt svar finns därför inte. Namnlistan kommer att förstöras, så snart alla svar kommit in.

Om du har några problem att besvara frågorna eller har synpunkter på enkäten, kontakta då gärna oss via e-mail.

Trots att vi orsakar dig ett visst besvär, hoppas vi att du vill hjälpa oss att få ökad kunskap om skolans värld.

Tack på förhand för din medverkan!

Umeå, April 2009

Elinor Andersson

elinorandersson@bredband.net

Barbro Gottschalk Thörnqvist

barbro.gt@gmail.com

Rektor och Studierektorsenkät avseende grundskolan

Rektor   Studierektor   skoltyp   f-9   1-9   1-6   7-9   6-9

Er skolas profil _____

Privat/fristående skola

Kommunal skola

1. Vid schemaläggning, vilka faktorer tar ni främst hänsyn till? Rangordna dessa punkter där nummer 1 är viktigast och nr 10 minst viktig

☐ Språkvalsgrupper	☐ Enskilda önskemål
☐ Arbetstid/konferenser	☐ Lokaler/klassrum
☐ Skoldagens längd	☐ Skolskjutsar
☐ Balans mellan teoretiska och praktiska verksamheter	☐ Tjänster
☐ Elevernas raster/luncher	☐ Lärarens raster/luncher
☐ Annat; _____	

2. Hur ser möjligheterna ut för samverkan (ämnesövergripande) på din skola?

- Goda möjligheter   Ganska bra möjligheter   Ej goda möjligheter

3. Vad karakteriserar en bra utbildning?

- Bred och allmänbildande   specialiserad och kunskapsinriktad
Annat: _____

4. a) Anser du att din skola har balans eller obalans mellan s.k. teoretiska och s.k. estetiskt - praktiska ämnen?

- Balans   Obalans

4. b) Väger någon sida tyngre? Vilken?

- Teoretiska ämnen   estetiskt - praktiska ämnen

5. Tycker du att det är viktigt att skolan kan erbjuda en balans mellan teoretiska och estetiskt - praktiska ämnen?

Viktigt

Oviktigt

kommentar: _____

6. Om du fick lägga ut ytterligare 2 timmar extra på elevernas schema, vilket/vilka ämnen eller verksamheter skulle du förstärka?

---

7. Rangordna dessa ämnen, där nummer 1 är viktigast och nr 17 minst viktig, om man tänker på elevens mentala utveckling?

IDROTT

HISTORIA

SPRÅK-VAL

MUSIK

BILD

TEKNIK

GEOGRAFI

ENGELSKA

SLÖJD

SVENSKA

BIOLOGI

MATEMATIK

FYSIK

KEMI

RELIGION

SAMHÄLLSKUNSKAP

HEM- OCH KONSUMENTKUNSKAP

8. a) Vad tror du dina elevers framtida arbetsgivare kommer att uppskatta högst? (sätt

3 kryss)

lojal

gott självförtroende

höga betyg

Kritiskt tänkande

kreativ

stresstålig

problemlösare

god samarbetsförmåga

känsla för moral & etik

godkänt i grundskolans alla ämnen

Annat: _____

8.b) Tycker du att din skola främjar dessa tre egenskaper som du valt ut?

Ja _____

Nej _____

9. Har alla ämnen lika mycket status på din skola?

Ja   Nej

10. Finns det en löneskillnad mellan lärare i så kallade estetiskt - praktiska ämnen resp. s.k. teoretiska ämnen?

Ja   Nej

11. a) Är du insatt i/vet du något om, hjärnans inlärningsprocess och minnesfunktion?

ja   lite   Nej

11.b) Känner du behov av att veta mer inom detta område?   Ja   Nej

12. Vi kommer snart att få en ny läroplan. På vilket sätt tror du att den nya läroplanen och de nya kursplanerna kommer förändras jämfört med den nuvarande läroplanen och de nuvarande kursplanerna?

Tack för att du tog dig tid, din medverkan betyder mycket för oss!